

**ПІДСУМКИ РОБОТИ
ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ:
2015 РІК**

**Центр Разумкова
2016**

Зміст

ВСТУП.....	3
ГАЗОВИЙ СЕКТОР	4
Закупівлі природного газу.....	4
Транзит природного газу територією України	6
Споживання природного газу	7
Видобуток природного газу.....	8
Заміщення природного газу біоенергетичними ресурсами	10
РИНОК НАФТИ ТА НАФТОПРОДУКТІВ.....	11
Видобуток нафти та газового конденсату.....	11
Виробництво та споживання нафтопродуктів.....	12
Ціноутворення на ринку нафтопродуктів України	13
Проблема контрабанди на ринку нафтопродуктів.....	18
РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ.....	19
Виробництво електроенергії	19
Споживання електроенергії.....	21
Експорт/імпорт електроенергії.....	22
Приватизація – головний виклик країни	23
Проблема монополій в енергетичному секторі	24
ВУГІЛЬНИЙ СЕКТОР	25
Видобуток вугілля	25
Закупівлі вугілля	26
ТАРИФОУТВОРЕННЯ В СЕКТОРІ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ	27
Тарифи на газ, опалення та гарячу воду для населення.....	27
Тарифи на електроенергію	28
Результати надання субсидій	29
ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ 2015 РОКУ.....	30
Газовий сектор.....	30
Ринок нафти та нафтопродуктів	34
Електроенергетика	36
Енергоефективність	38
ВИСНОВКИ	40
<i>ДОДАТОК №1</i>	43
<i>ДОДАТОК №2</i>	43
<i>ДОДАТОК №3</i>	44
<i>ДОДАТОК №4</i>	45

Вступ

Значна частина енергетичного сектору України упродовж довгих років була залежною від закупівель природного газу, нафтопродуктів, палива для електростанцій, як ТЕС, так і АЕС у Росії. **Залежність від імпорту перетворила газ, нафту, ядерне паливо, а згодом і вугілля на важелі тиску на нашу країну з боку сусідньої держави.** Втрата об'єктів паливно-енергетичного комплексу та перспективних територій для розробки вуглеводневих ресурсів внаслідок анексії Криму і військових дій на сході країни, а також руйнування нафтогазової інфраструктури в Донецькій і Луганській областях – нові додаткові фактори, що значною мірою послабили рівень енергетичної безпеки країни.

Минулий 2015 рік був непростим для української енергетики та пов'язаних з нею секторів економіки. Зокрема йдеться про дефіцит антрацитового вугілля для ТЕС та проблеми з його поставками, провал програми з приватизації енергетичних об'єктів, невважену податкову політику у секторі газовидобутку, що призвела хоча й до незначного, але зниження видобутку природного газу, значне підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги, значну частку контрафактного та неякісного моторного палива, що не підпадає під контроль.

Але незважаючи на низку проблем 2015 рік став знаковим для України, і країна все-таки змогла досягти певних успіхів в енергетичному секторі. Тут варто виокремити диверсифікацію поставок природного газу, що призвела до безпрецедентного скорочення імпорту природного газу з Росії; зменшення загального споживання природного газу, збільшення транзитного трафіку цього ресурсу територією України, диверсифікацію ядерного палива, що поклало початок зниженню залежності від сусідньої держави; прийняття та імплементацію прогресивного законодавства у різних секторах енергетики, що відповідає європейським стандартам; продовження програми з енергоефективності та енергозбереження тощо.

Вітчизняний сектор енергетики, позбавлений можливості для проведення структурних реформ, з часом перетворився на джерело надприбутків для високопосадовців, які захопивши важелі управління, прагнули зберегти за собою право «експлуатації» енергетичних активів. Відтак, **рішення органів державної влади у секторі енергетики не завжди є виваженими і відображають «власні інтереси», а не інтереси суспільства, малого та середнього бізнесу.** Сьогодні прийняття рішень у секторі енергетики органами державної влади здійснюється без комплексної оцінки їхньої ефективності, результативності і доцільності, в ручному режимі, під тиском громадськості або груп «власних» інтересів, на основі неповної та суперечливої інформації. Усе це досі не дає повноцінно та прозоро впроваджувати реформи у цьому секторі¹.

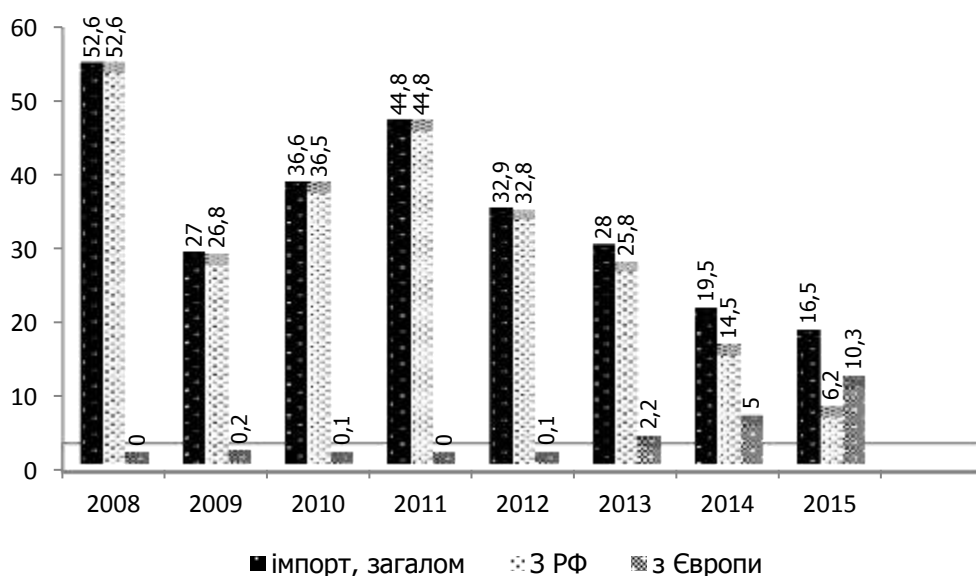
¹ Робота виконана експертом економічних програм Центру Разумкова К.Маркевич.

Газовий сектор

Закупівлі природного газу

Газовий сектор України чи не єдиний, що упродовж 2015р. зберіг позитивний тренд розвитку (див. Додаток №1 «Баланс природного газу по Україні у 2015р.»). **Найбільш позитивний підсумок року – безпрецедентне в історії незалежної України скорочення імпорту природного газу до рівня 16,5 млрд. куб. м. (на 15,5% менше ніж у 2014р.)** Для порівняння: у 2008р. обсяг імпорту природного газу становив 52,6 млрд. куб. м (діаграма «Імпорт природного газу»). До того ж, Україні у 2015р. вдалося зламати російську газову монополію, яка трималася упродовж багатьох років – частка ВАТ «Газпром» впала до 35,7% у загальному обсязі імпорту вуглеводнів.

Імпорт природного газу, млрд. куб. м²

Із загального обсягу імпорту постачання від ВАТ «Газпром» становили 6,14 млрд. куб. м (на 57,3% менше ніж у 2014р.); імпорт з ЄС – приблизно 10,314 млрд. куб. м (таблиця «Обсяг постачань природного газу в Україну з Європи»). Сумарна вартість імпорту газу для України становила \$5 млрд.³

Обсяг постачань природного газу в Україну з Європи, куб. м⁴

Період	зі Словаччини	з Угорщини	з Польщі
Січень 2015р.	1 006 818 521	60 948 412	-
Лютий 2015р.	1 065 777 197	124 464 180	3 202 400
Березень 2015р.	1 177 903 966	148 247 576	21 945 190
Квітень 2015р.	1 137 698 579	5 771 066	33 811 100
Травень 2015р.	750 737 925	-	-
Червень 2015р.	715 126 928	71 636 094	-
Липень 2015р.	570 623 907	-	-

² Побудовано за даними НАК «Нафтогаз України» - <http://naftogaz-europe.com/article/ru/NaturalGasSuppliestoUkraine>

³ Для порівняння: під час піку газових цін та обсягів вартість річного імпорту газу, вартість становила \$14,025 млрд. (2012р.). Докладніше див.: Газ: підсумки – 2015, прогнози – 2016. – <http://geostrategy.org.ua/ua/analitika/item/956-gaz-pidsumki-2015-prognozi-2016>

⁴ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал – №3, 19 января 2016г.

Період	зі Словаччини	з Угорщини	з Польщі
Серпень 2015р.	1 031 419 880	40 278	-
Вересень 2015р.	796 795 341	-	-
Жовтень 2015р.	391 798 373	17 620 369	3 034 595
Листопад 2015р.	701 924 175	11 350 864	10 917 251
Грудень 2015р.	357 642 327	15 144 982	70 083 778
Загалом, 2015р.	9 704 267 119	455 223 821	142 994 314

Поряд зі зменшенням імпорту природного газу з Росії, НАК «Нафтогаз України» зміг доволі ефективно побудувати роботу з європейськими постачальниками і використати реверсні можливості постачань в Україну з ЄС. Серед європейських країн у 2015р. Словаччина стала стратегічним партнером як по реверсу⁵, так і з протидії реалізації проекту «Північний потік-2»⁶. Завдяки європейським партнерам Україна має й інші здобутки у газовій галузі⁷:

- **19 січня 2015р. НАК «Нафтогаз України» та польська *Gaz-System SA* підписали договір про будівництво інтерконектора**, що має дозволити Україні отримати доступ до газу на *LNG*-терміналах, побудованих у Литві (Клайпеда) та Польщі (Свіноусце) та приєднати свою ГТС до європейського газового коридору «Північ-Південь»⁸.
- **2 жовтня 2015р. польський та український оператори ГТС уклали угоду про співпрацю**, метою якої є підготовка пілотного проекту **по організації пакетних аукціонів потужностей на польсько-українському кордоні**, які будуть проведені на Платформі аукціонів компанії *Gaz-System SA*⁹.
- **29 травня 2015р. ПАТ «Укртрансгаз» і оператор угорської ГТС *FGSZ* підписали договір про об'єднання транскордонних газопроводів (*Interconnection Agreement*)**. За інформацією ПАТ «Укртрансгаз», з 1 липня 2015р. розпочато «процедуру узгодження» **обсягів транспортування природного газу** через ГВС «Берегово» (Україна) і ГВС «Берегдароц» (Угорщина). Дана процедура є обов'язковою для операторів суміжних ГТС та відповідає положенням Регламенту Європейської Комісії 2015/703. Однак, ПАТ «Укртрансгаз» не може повноцінно співпрацювати з операторами суміжних ГТС країн-членів ЄС через поточні схеми їх взаємодії з ВАТ «Газпром». Зокрема, **російська компанія не надає українській стороні шіпер-коди (інформацію про окремі партії газу, який транспортується територією України)**.

⁵ Майже 95% реверсних постачань надійшло в Україну через газового оператора Словаччини *Eurostream*.

⁶ Міністр економіки Словаччини В. Гудак заявив, що вважає будівництво газопроводу «Північний потік-2» загрозою для ЄС. На думку міністра, новий газопровід підірве основи енергетичної безпеки ЄС. Будівництво нових ниток підводного газопроводу є недоречним в умовах, коли у Європі вже є працюючий газопровід, що пролягає через Україну і Словаччину. До того такий крок призведе до зростання цін на газ у Європі.

⁷ Україна 2015-2016: випробування реформами (аналітичні оцінки) – Центр Разумкова, 2016.

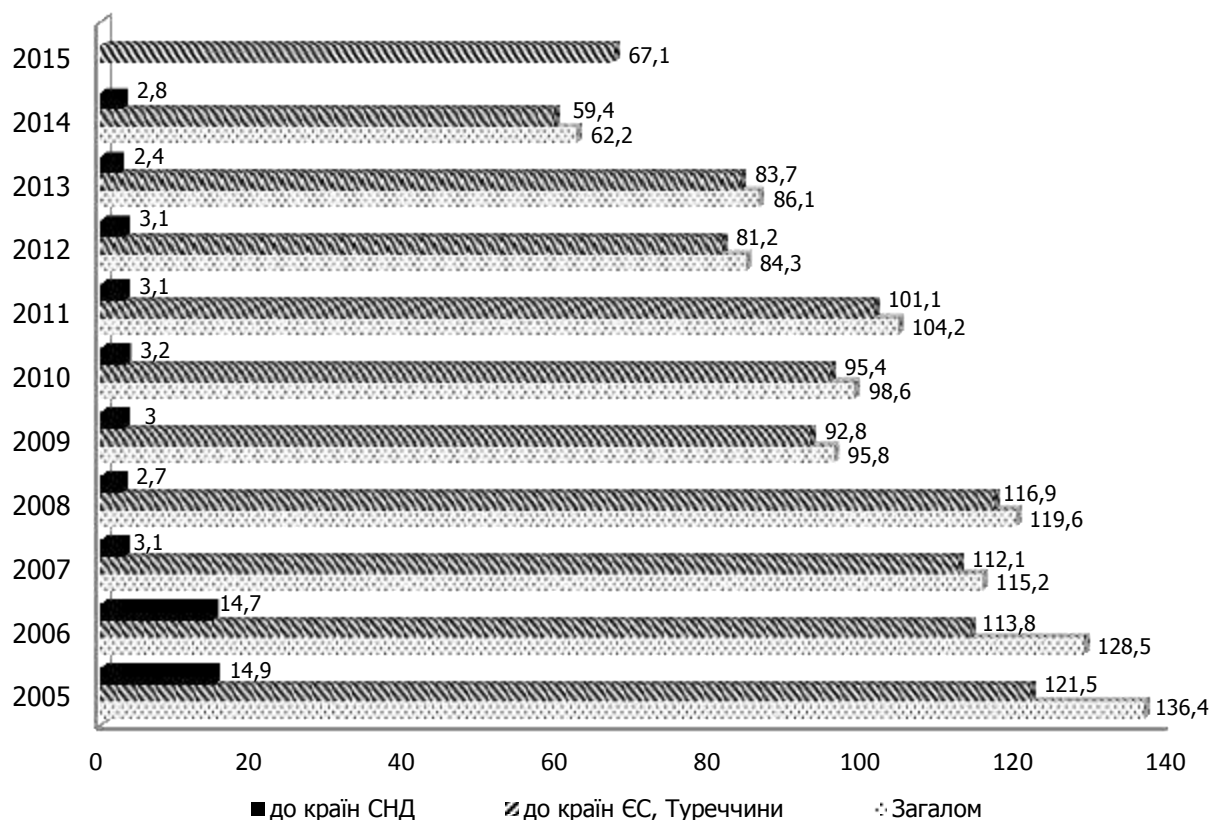
⁸ На території України як основний варіант розширення було визначено будівництво газопроводу «Дроздовичі-Більче-Волиця» довжиною близько 110 км і діаметром 1000 мм, пропускною здатністю від 5 до 8 млрд. куб. м за рік. Орієнтовна вартість проекту становить близько \$245 млн.

⁹ Співпраця обох компаній спрямована на подальшу інтеграцію українського ринку газу в європейський ринок газу.

Транзит природного газу територією України

Не дивлячись на заклики ВАТ «Газпром» про скорочення значущості української ГТС для транзиту російського газу до країн Європи, 2015 рік відзначився позитивним трендом порівняно з 2014¹⁰. Зокрема, у 2015р. обсяг транзиту територією України у напрямку ЄС склав 67,1 млрд. куб. м, що більше ніж у 2014р. на 13% (59,4 млрд. куб. м) (діаграма «Транзит природного газу територією України»).

Транзит природного газу територією України, млрд. м³¹¹

Важливо зазначити, що НАК «Нафтогаз України» з 1 січня 2016р. збільшив тариф на транзит російського газу в Європу. Так, **відповідно до рішення НКРЕКП від 29 грудня 2015р. було затверджено нові тарифи за транзит газу ВАТ «Газпром» європейським постачальникам по території України**¹² (врізка «Збільшення тарифів на транзит природного газу»).

Збільшення тарифів на транзит природного газу

З 1 січня 2016р. для усіх точок входу («Кобрин», «Мозир», «Писарівка 1400», «Суджа 1200», «Суджа 1400», «Устилуг» та ін.) встановлено тариф на рівні \$12,47 за 1 тис. куб. м. Для точок виходу: «Ананьїв» – \$16,74, «Берегове» – \$31,03, «Гребеники-АТІ» (Ананьїв-Тирасполь-Ізмаїл) – \$16,74, «Гребеники-ШДКРІ» (Шебелинка-Дніпропетровськ-Кривий Ріг-Ізмаїл) – \$21,33, «Дроздовичі» – \$25,73, «Олексіївка» – \$32,16, «Орлівка» – \$23,12,

¹⁰ Транзит природного газу територією України включає транзит до ЄС, а також Туреччину та балканські країни, що не є членами ЄС, але не включає транзит до Молдови.

¹¹ Побудовано за даними НАК «Нафтогаз України» - <http://www.naftogaz-europe.com/article/ru/NaturalGasTransitviaUkraine>

¹² Якщо раніше тариф на транзит газу визначався між НАК «Нафтогаз України» і ВАТ «Газпром» за контрактом 2009р. і залежав від ціни газу, то сьогодні згідно ЗУ «Про ринок природного газу».

«Теково» – \$28,99, «Ужгород» – \$32,80, «Устилуг» – \$25,73, усі інші точки виходу – \$25,73.

Також встановлено норми забезпечення витрат природного газу на виробничо-технологічні витрати і нормативні витрати для точок виходу: «Ананьїв» – 1,73%, «Берегове» – 2,58%, «Гребеники-АТІ» – 1,73%, «Гребеники-ШДКРІ» – 2,01%, «Дроздовичі» – 1,91%, «Олексіївка» – 2,65%, «Орлівка» – 2,11%, «Теково» – 2,46%, «Ужгород» – 2,69%, «Устилуг» – 1,91%, інші точки – 1,91%.

Відповідно, якщо середній тариф на транзит 1 тис. куб. м російського газу на 100 км за чинним контрактом у 2015р. склав \$2,73, то з 2016р. його розмір збільшився у 1,6 разу – до \$4,35.

Також, з урахуванням введення з 1 січня 2016р. 20% ПДВ на послугу з транзиту, транспортування 1 тис. куб. м російського газу на відстань у 100 км буде обходитися ВАТ «Газпром» майже у \$4,9. Але даний показник буде актуальним при прокачуванні 110 млрд. куб. м газу на рік, як визначено контрактом на транзит газу від 2009р. Якщо ж обсяг транзиту буде менше, то тариф, відповідно, буде збільшуватися, оскільки за новими умовами ВАТ «Газпром» вимушений буде резервувати потужності української ГТС саме на 110 млрд. куб. м, і, відповідно, «платити за бронь».

Споживання природного газу

Обсяг **споживання природного газу в Україні у 2015р. знизився на 20,9%** порівняно з 2014р. і склав 33,727 млрд. куб. м (дані за 2014р. враховували споживання в Донецькій та Луганській областях). Обсяг споживання природного газу промисловістю склав 11,416 млрд. куб. м (на 19,2% менше), населенням і бюджетними організаціями – 12,178 млрд. куб. м (на 22,6% менше), підприємствами ТКЕ – 6,938 млрд. куб. м (на 19,2% менше), на виробничо-технологічні витрати витрачено 3,196 млрд. куб. м (на 15,5% менше) (діаграма «Споживання природного газу»).

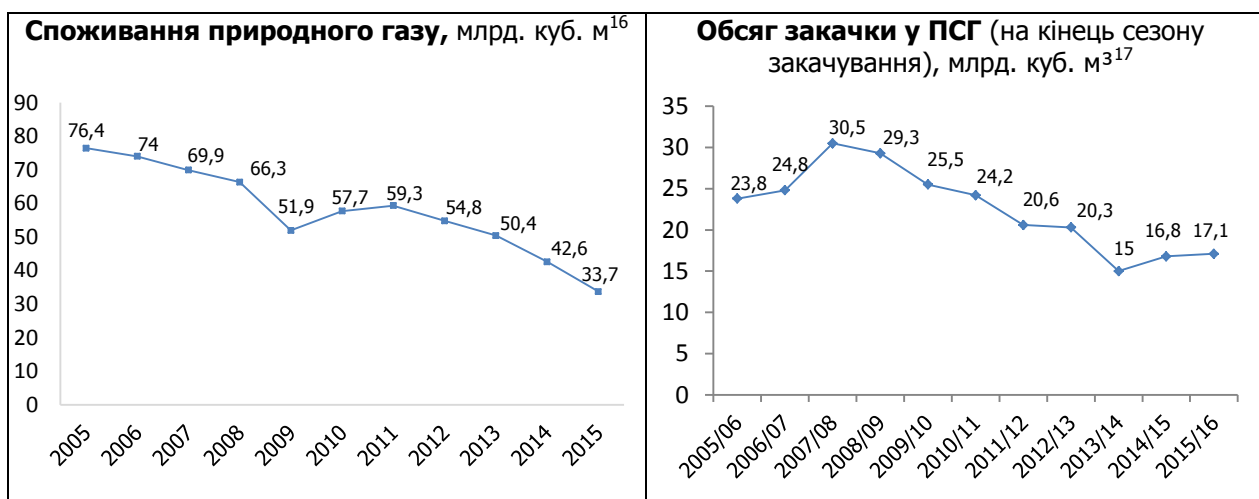
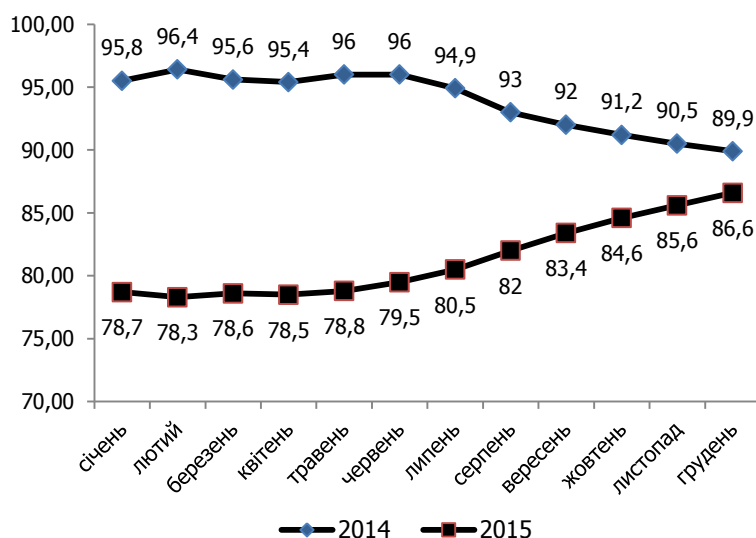
Скорочення пов'язане, передусім, з катастрофічним падінням промислового виробництва¹³ (діаграма «Індекси промислової продукції...»), зниженням нормативів споживання для населення¹⁴ і меншою мірою із заходами газозаміщення та енергоефективності. Одночасно загальне скорочення споживання ресурсу має призвести у середньостроковій перспективі до скорочення газоємності та енергоемності ВВП.

Обсяги закачки газу в ПСГ хоча й мають мінімальний рівень, однак, у цілому відповідають обсягам внутрішнього споживання та транзиту, середньостатистичному рівню останніх 10 років (діаграма «Обсяги закачки у ПСГ»).

¹³ У добувній промисловості та розробленні кар'єрів порівняно з 2014р. індекс промислової продукції становив 85,5%, переробній – 86,9%, постачанні і розподіленні е/е, пари та кондиційованого повітря – 88%.

¹⁴ **29 квітня 2015р. Уряд прийняв рішення знизити нормативи споживання газу населенням без наявності лічильника:** для домогосподарств, які використовують тільки газову плиту з 6 доз куб. м газу на місяць на одну людину; для домогосподарств, які використовують газову плиту і не мають центрального опалення – з 9 до 4,5 куб. м; для домогосподарств, які використовують газові плити, водонагрівачі, норматив знижений – з 18 до 9 куб. м. При цьому мінімальний тариф на газ для населення виріс у 3,3 разу – до 3 600 грн. за 1 тис. куб. м.

Індекси промислової продукції (наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)¹⁵

Видобуток природного газу

Загальний обсяг видобутку природного газу в Україні у 2015р. склав приблизно 19,9 млрд. куб., що майже на 3% менше ніж у 2014р. Причина – реалізація жорсткої фіскальної політики, а саме підвищення рентних ставок. Скорочення зазнали майже усі державні компанії, натомість приріст спостерігався у секторі приватного газовидобутку (таблиця «Видобуток природного газу по Україні у 2015р...»). Утримати рівень видобутку приватними компаніями вдалося завдяки інвестиціям минулих років.

Домінуюче положення у газовидобувній галузі України посідають компанії, що входять до державної НАК «Нафтогаз України». Зокрема, у 2015р. на них припало 16,032 млрд. куб. м³ природного газу¹⁸. Найбільший обсяг видобутку природного

¹⁵ Побудовано за даними Державної служби статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

¹⁶ Побудовано за даними НАК «Нафтогаз України» - <http://naftogaz-europe.com/article/ru/gasconsrus1>

¹⁷ Побудовано за даними НАК «Нафтогаз України» - <http://naftogaz-europe.com/article/ru/gasstorageinjectionrus>

¹⁸ За виключенням ДАТ «Чорноморнафтогаз».

газу у 2015р. було зафіксовано у ПАТ «Укргазвидобування» – 14,528 млрд. куб. м (на 0,1% більше плану), що складає більше 80% всього видобутку в країні.

Видобуток природного газу по Україні у 2015р., (за компаніями), млрд. куб. м¹⁹

Компанія	План	Факт	+/-
Загалом	20,204	19,896	-0,309
- ПАТ «Укргазвидобування»	14,739	14,529	-0,210
- ПАТ «Укрнафта»	1,512	1,503	-0,009
- ПрАТ «Нафтогазвидобування»	1,126	1,304	0,178
- ТОВ «Еско-Північ»	0,715	0,608	-0,107
- ПАО «Природні ресурси»	0,287	0,268	-0,019
- ТОВ «КУБ-ГАЗ»	0,251	0,238	-0,012
- ПАТ «ДК «Укрнафтобуріння»	0,253	0,239	-0,014
- СП «Полтавська ГНК»	0,239	0,213	-0,025
- ТОВ «Перша Українська газонафтова компанія»	0,149	0,137	-0,013
- ТОВ «Гравеліт-21»	0,146	0,125	-0,021
- ПрАТ «Укргазвидобуток»	0,118	0,117	-0,001
- ЗАТ «Девон»	0,085	0,094	0,009
-ТОВ «Сіріус 1»	0,074	0,076	0,002
- Регал Петролеум Корп. ЛТД	0,053	0,056	0,004
- ПАТ «Шахта ім. А.Ф. Засядько»	0,044	0,034	-0,009
- ТОВ «Системойлінжиніринг»	0,035	0,010	-0,025
- ТОВ «Пром-енерго продукт»	0,025	0,025	0,000
- ТОВ «Надра Геоцентр»	0,022	0,029	0,007
- ПАТ «Тисагаз»	0,018	0,016	-0,002
Інші	0,313	0,275	-0,042

Минулого року ПАТ «Укргазвидобування» було виведено з недіючого фонду 67 свердловин (на 26,4% більше плану) і завершений капітальний ремонт 177 свердловин (на 3,5% більше). Було відкрито Лютнянське родовище (Закарпатська обл.) із запасами 2,4 млрд. куб. м і введено в експлуатацію 3 родовища – Кузьмічівське, Котлярівське і Малокринківське. Крім того, введено в експлуатацію 3 дожимні компресорні станції, – Хрестоценська, Летнянська і Свидницька – з видобутком у 4,6 млрд. куб м газу на рік.

За підсумками 2015р. **приватні компанії видобули 3,864 млрд. куб. м газу, що більше майже на 500 млн. куб. м або 17%, ніж у 2014р.** Лідерство серед незалежних видобувників тримають ПрАТ «Нафтогазвидобування» та *Burisma Holdings*²⁰. Третє місце серед незалежних компаній посіла «КУБ-ГАЗ».

Нагадаємо, що за доведеними запасами вуглеводнів Україна посідає третє місце в Європі, поступаючись Великій Британії та Норвегії. **Ресурсна база, за умови її ефективного використання, дозволяє не лише забезпечити протягом тривалого часу стабільні обсяги видобутку, але й наростити їх у перспективі. Необхідною передумовою цього є проведення достатніх обсягів геофізичних досліджень і пошуково-розвідувального буріння.** Проте, починаючи з 1991р. відбувалося поступове зменшення обсягів геологорозвідувального буріння²¹.

Зазначимо, що обсяг експлуатаційного та пошуково-розвідувального буріння у 2015р. склав 186,3 тис. м., завершено будівництво 63 продуктивних свердловин,

¹⁹ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

²⁰ Холдинг об'єднує активи чотирьох видобувних підприємств: «Енергосервісна компанія «Еско-північ», «Парі», «Алдеа», «Перша українська газонафтова компанія».

²¹Маркевич К.Л. Тенденції та пріоритетні напрями розвитку вітчизняного газовидобутку – http://www.uceps.org/ukr/article.php?news_id=1264

введено в експлуатацію 69 свердловин (таблиця «Обсяги пошуково-розвідувального та експлуатаційного буріння»).

**Обсяги пошуково-розвідувального та експлуатаційного буріння,
станом на 1 січня 2016р., тис м²²**

Показники	Пошуково-розвідувальне буріння	Експлуатаційне буріння
2015р., план	89,0	93,7
2015р., факт	92,0	94,3
% виконання плану	103,0	101,0
2014р., факт	97,2	113,4
2015р. до 2014р., %	95,0	83,1

Серед причин поступового зменшення видобутку природного газу:

- високий ступінь виснаження первісних запасів великих родовищ²³;
- скорочення обсягів глибокого пошуково-розвідувального буріння;
- низькі темпи розвідки нових запасів;
- низька якість нових запасів (запаси роздібнені між великою кількістю невеликих родовищ і значна частина цих запасів належить до категорії важковидобувних);
- підвищена глибина буріння як на наявних, так і на нових родовищах (середня глибина буріння для видобутку газу в Україні становить близько 3500 м, а максимальна вже перевищує 6000 м);
- різке зменшенням капіталовкладень у модернізацію та реконструкцію об'єктів газового комплексу;
- згортання дослідно-промислових робіт із підвищення газовіддачі пластів;
- неузгодженість окремих нормативних актів, що призводять до сповільнення процесу отримання спеціальних дозволів на користування надрами тощо.

Проблемою в Україні є також відсутність повної достовірної інформації стосовно видобутого природного газу. А все через відсутність на окремих свердловинах лічильників і єдиної централізованої системи обліку. До того ж відсутня інформація стосовно кількості діючих свердловин, що працюють в Україні. Зазначимо, що у грудні 2015р. аудиторська компанія *Ernst&Young* представила перший звіт за стандартами **Ініціативи прозорості видобувних галузей (EITI)**. Було виявлено 120 компаній, що пов'язані з нафтогазодобувним бізнесом України, з них 31 компанію не вдалося знайти ні за юридичною, ні за фізичною адресою. Виходом з даної ситуації є **проведення фізичної інвентаризації свердловин, зі складанням технічного паспорта і вмонтування лічильників на усі свердловини і труби без винятку.**

Заміщення природного газу біоенергетичними ресурсами

Україна відноситься до країн з високим біоенергетичним потенціалом. Перспективи розвитку біоенергетики в Україні визначені Національним планом дій з відновлювальної енергетики на період до 2020 року, затвердженим урядом 1 жовтня 2014р. Відповідно до нього біоенергетика повинна вийти до 2020р. на рівень заміщення природного газу в 7,2 млрд. куб. м на рік (діаграма «Динаміка скорочення споживання природного газу за рахунок біоенергетики в Україні»).

²² Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

²³ На великих родовищах не залучалися до розроблення менші за запасами поклади, що залягають на більших глибинах, які важко освоювати.

Динаміка скорочення споживання природного газу за рахунок біоенергетики в Україні²⁴

*Оцінка відповідно даним Енергетичного балансу України

**Прогноз відповідно Національному плану з відновлювальної енергетики

За даними Біоенергетичної асоціації України, завдяки введенню в експлуатацію у 2015р. нового устаткування на біоенергетичних ресурсах було заміщено близько 500 млн. куб. м природного газу. Загальне заміщення природного газу (з урахуванням устаткування запущеного раніше) наблизилося наприкінці 2015р. до 3 млрд. куб. м природного газу на рік.

Ринок нафти та нафтопродуктів

Видобуток нафти та газового конденсату

За оперативними даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості у 2015р. **обсяг видобутку нафти і газового конденсату в Україні склав 2 461,7 тис. т (на 9,9% менше, ніж у 2014р.), у т.ч. нафти – 1 805,6 тис. т (на 10,9% менше).**

Видобуток нафти і газового конденсату підприємствами НАК «Нафтогаз України» склали 2 181,8 тис. т (на 9,9% менше), у т.ч. нафти – 1 695,1 тис. т (на 10% менше). Зокрема, ПАТ «Укрнафта» видобуло 1 670,18 тис. т нафти і газового конденсату (на 11,5% менше), у т.ч. 1 577,12 тис. т нафти (на 10,5% менше), ПАТ «Укргазвидобування» – 511,66 тис. т нафти і газового конденсату (на 4,0% менше), у т.ч. 118,0 тис. т нафти (на 3,0% менше). Інші працюючі в Україні нафтогазовидобувні компанії видобули 279,83 тис. т нафти і газового конденсату (на 9,7% менше), у т.ч. 110,47 тис. т нафти (на 22,4% менше) (таблиця «Видобуток нафти та газового конденсату...»).

Протягом останніх років відбулося значне виснаження нафтових родовищ, скоротився приріст розвіданих запасів, збільшилася глибина залягання пластів вуглеводнів, значно погіршилися геологічні, технічні та економічні умови експлуатації родовищ. Усі ці проблеми уповільнюють темпи видобутку нафти і потребують для свого вирішення використання сучасної техніки і технологій, які не представлені в Україні в необхідному обсязі.

²⁴ Джерело: Терминал, №1 (795) – 4 январа 2016г.

Видобуток нафти та газового конденсату у 2015р., тис. т²⁵

Показники	2015р.		2014р.	2015р. до 2014р., %
	план	факт		
Видобуток нафти та газового конденсату, у т.ч.:		2 461,700	2730,9	90,1
НАК «Нафтогаз України», з них:	2 227,8	2 181,800	2421	90,1
- ПАТ «Укргазвидобування»	500,0	511,660	533,2	96,0
- ПАТ «Укрнафта»	1 727,8	1 670,180	1887,8	88,5
Інші підприємства, з них:		279,830	309,87	90,3
- СП «Полтавська ГНК»		36,708	42,903	85,6
- СП «УкрКарпатОйл ЛТД»		28,835	51,69	55,8
- ЗАТ «ДК «Укрнафтобуріння»		30,347	36,336	83,5
- СП «Каштан Петролеум ЛТД»		34,264	36,07	95,0
- СП «Бориславська нафтова компанія»		10,634	10,46	101,7
- ПрАТ «Нафтогазвидобування»		44,990	28,76	156,4
- ЗАТ «Природні ресурси»		46,085	52,279	88,2
- Представництво «Регал Петролеум»		12,006	14,373	83,5
Видобуток нафти, у т.ч.:		1 805,600	2026,7	89,1
НАК «Нафтогаз України»:	1 760,6	1 695,100	1884,3	90,0
- ПАТ «Укргазвидобування»	115,0	118,000	121,6	97,0
- ПАТ «Укрнафта»	1 645,6	1 577,120	1762,77	89,5
Інші підприємства, з них:		110,470	142,33	77,6
- СП «Полтавська ГНК»		29,463	36,46	80,8
- СП «УкрКарпатОйл ЛТД»		28,835	51,69	55,8
- СП «Бориславська нафтова компанія»		10,634	10,46	101,7
- СП «Каштан Петролеум ЛТД»		34,264	36,07	95,0

Виробництво та споживання нафтопродуктів

У спадок від СРСР держава отримала шість НПЗ та один ГПЗ – сумарною потужністю переробки понад 50 млн. т вуглеводневої сировини. Територією країни проходили нафтопроводи і нафтопродуктопроводи, завершувалося будівництво нафтопроводу «Одеса-Броди», працювали потужні заводи нафтового та хімічного машинобудування. Проте «велика нафтопереробка» для України була втрачена, і говорити про перспективи повного завантаження усіх вітчизняних НПЗ країни, а також про експорт нафтопродуктів європейської якості у майбутньому не доводиться. **Серед основних причин:**

- ✓ відсутність ефективного державного управління: наразі в країні здійснюється «ручне» управління галуззю, що значною мірою тінзувало значну частку ринку, що у результаті позбавило її інвестиційної привабливості²⁶;
- ✓ «м'які інвестиційні зобов'язання» при передачі заводів з державної власності у приватні руки: відсутність державного контролю за виконання власниками НПЗ своїх зобов'язань;
- ✓ відсутність достатніх фінансових вливань у розвиток українського нафтопереробного виробництва, як з боку інвесторів, так і держави: **у 2015р. усі вітчизняні НПЗ України декларували збитки або мінімальний прибуток**, не маючи достатніх обігових коштів для стабільної роботи і власних фінансових джерел для реалізації програм модернізації;
- ✓ **відсутність системи контролю якості нафтопродуктів:** наразі держава не контролює виконання власниками інвестиційних зобов'язань у частині забезпечення виробництва якісного палива;

²⁵ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

²⁶ Високий рівень корупції та непрозорі прави гри можуть змусити такі компанії, як *Shell, Amic, Socar* піти, звільнивши місце для нелегального ринку.

✓ спотворення ринкової моделі вітчизняної нафтопереробки, яка полягала в неспроможності урядом ліквідувати монополію в нафтопереробній галузі.

Перераховані фактори призвели до того, що внутрішній ринок недостатньо насичений нафтопродуктами вітчизняної переробки (див. *Додаток №2 «Аналіз виробничої діяльності НПЗ України у 2015р.»*).

За даними Державної служби статистики України, **у 2015р. роздрібний продаж бензину на АЗС України (без урахування окупованого Криму) скоротилася на 26% порівняно з 2014р. – до 1,800 млн. т. Реалізація дизельного пального палива на вітчизняних АЗС знизилася на 25% – до 1,780 млн. т.**

Крім того, у 2015р. порівняно з 2014р. скоротилося промислове споживання бензинів на 17% до 542 тис. т, а дизельного пального на 7% до 3,220 млн. т.

У цілому ж споживання бензину в Україні (без урахування окупованого Криму) у 2015р. скоротилося на 24% – до 2,340 млн. т, а дизельного пального – на 13% – до 4,560 млн. т. **Сумарне ж споживання пального у 2015р. становило 6,900 млн. тонн, що на 1,450 млн. т, або на 17% менше, ніж у 2014р.**

Зазначимо, що у 2015р. баланс українського ринку світлих нафтопродуктів (без урахування АР Крим) склав 7,44 млн. тонн, що на 375 тис. т або на 5% нижче показників 2014р.

Ціноутворення на ринку нафтопродуктів України

Варто звернути увагу на структуру ціни бензину, в якій податки і акцизи займають більше половини вартості. Так **40% вартості бензину і дизпалива становить закупівельна вартість нафтопродуктів, інші 60% – націнка власників мереж АЗС і податки.** Через неможливість виробляти необхідну кількість якісних нафтопродуктів, **більше 80% становить їх імпорт**, на що спрямовується значна частка валюти (таблиця «*Імпорт і експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД...*»).

У натуральному вираженні імпорт нафтопродуктів в Україну скоротився на 6,7% (на 485,34 тис. т) порівняно з 2014р. – до 6,761 млн. т, сплативши (за кодом УКТЗЕД 2710) \$3,857 млрд.

З урахуванням вище зазначеного, профільне міністерство оприлюднило індикативні роздрібні ціни та їх структуру на АЗС на бензини А-92, А-95 «Євро-5» і дизельне паливо «Євро-5» на 1-у декаду лютого 2016р., де індикативна ціна на бензин А-92 складає 19,11 грн. за літр, бензину А-95 «Євро» – 19,83 грн. за літр, дизпалива – 15,95 грн. за літр. (таблиця «*Індикативні ціни на бензин*»).

Нафтотрейдери ж у нинішню ціну бензину і дизельного палива на заправках закладають всі наявні ризики – економічні, політичні, валютні, фінансові (діаграма «*Роздрібні ціни на пальне на українських АЗС у 2015р.*»). Нагадаємо, що міністр енергетики та вугільної промисловості В. Демчишин і ключові нафтотрейдери України 13 січня 2016р. домовилися, що ціни на бензин і дизельне паливо повинні відреагувати на падіння вартості нафти протягом двох тижнів²⁷.

²⁷ За результатами моніторингу ринку міністерством, ряд автозаправок 16 січня в 00:00 почали зниження ціни на бензин і дизельне паливо. Зокрема, автозаправки «Укрнафта», «Сентоза», «Авіас», «Мавекс», ANP, «Маршал» сзнили ціну на бензин на 50 коп. і ціну на дизельне паливо на 1,5 грн. Заправки UPG знизили ціну бензину на 50 коп., дизельного палива – на 75 коп.

Імпорт і експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД, \$ тис.²⁸

Імпорт		Експорт	
країна	2015р.	країна	2015р.
Нафта або нафтопродукти сирі (2709)²⁹			
Казахстан	88 943	Литва	2 647
Румунія	92		
Південний Судан	2		
Інші країни	2		
Загалом	89 039	Загалом	2 647
Нафта або нафтопродукти (2710)³⁰			
Білорусь	173 3443	Кіпр	29 904
Росія	844647	Італія	19845
Литва	413913	Велика Британія	12248
Інші країни	865016	Інші країни	54388
Загалом	3857019	Загалом	116385
Гази нафтові (2711)³¹			
Німеччина	1078500	Казахстан	215
Угорщина	828334	Сербія	8
Норвегія	714882		
Інші країни	1210847		
Загалом	3832562	Загалом	223

Індикативні ціни на бензин³²

	А-92		А-95 «Євро»		Дизельне паливе «Євро-5»	
	грн/л	структура ціни, %	грн/л	структура ціни, %	грн/л	структура ціни, %
Закупівельна вартість*	7,11	37,2	7,50	37,8	5,88	36,9
Податки	8,48	44,4	8,72	44,0	6,05	37,9
- акцизний податок**	4,40	23,0	4,52	22,8	2,50	15,7
- ПДВ (20%)	3,01	15,8	3,13	15,8	2,48	15,5
- акцизний податок на роздрібну реалізацію***	1,07	5,6	1,07	5,4	1,07	6,7
Логістика	0,85	4,4	0,87	4,4	0,97	6,1
Торгова націнка****	2,67	14,0	2,74	13,8	3,05	19,1
Ціна на АЗС (індикативна)	119,11	100	19,83	100	15,95	100

* Розрахована як добуток середньої продажної ціни на світлі нафтопродукти на підставі даних європейських бірж за останні 30 календарних днів та середнього міжбанківського курсу долара США за той же період;

** Акцизний податок – ставка на бензини €228 за 1т, на дизельне паливо – €113 за 1т;

*** Акцизний податок на роздрібну реалізацію – ставка на всі види палива складає €0,042 за 1л;

**** Торгова націнка включає також витрати на збут та адміністративні витрати.

²⁸ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

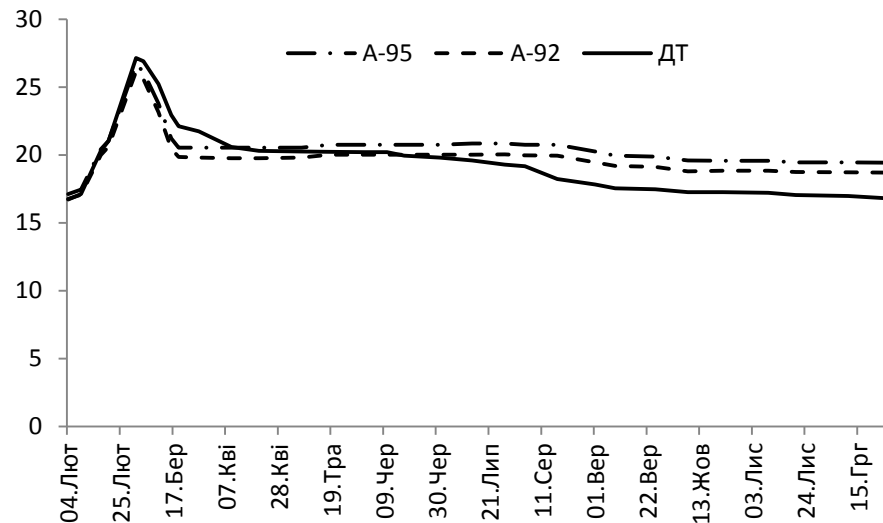
²⁹ Нафта або нафтопродукти сирі, одержані з бітумінозних порід (мінералів).

³⁰ Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70% або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; відпрацьовані нафтопродукти.

³¹ Гази нафтові та інші вуглеводні в газоподібному стані.

³² Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України.

Роздрібні ціни на пальне на українських АЗС у 2015р.³³

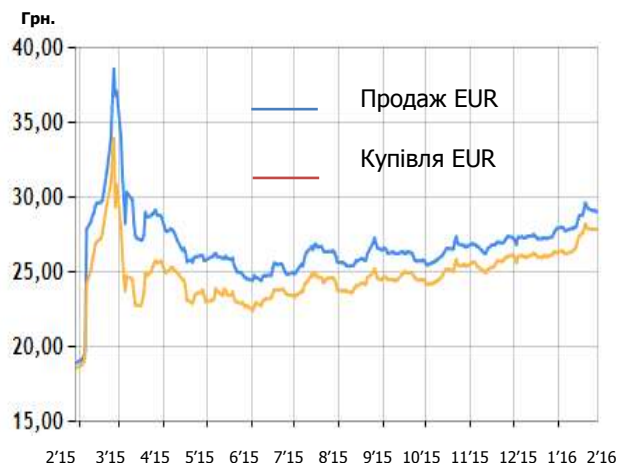
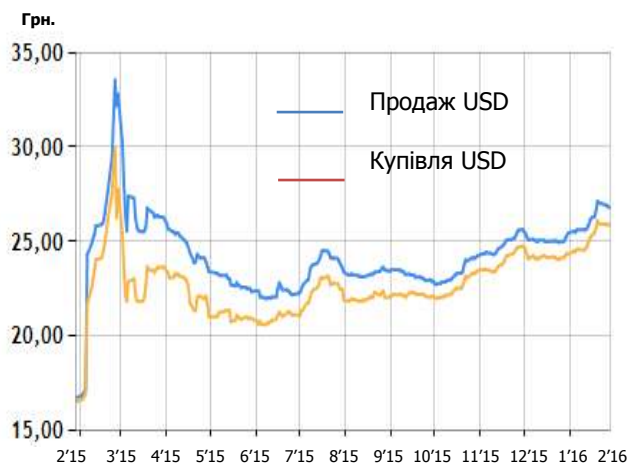
Причини зростання цін на пальне:

- ✓ Підвищення на період з 1 січня 2016р. по 29 лютого 2016р. ставок акцизу на основні марки нафтопродуктів (на 13%), що ускладнює планування поставок – до 228 €/т; на дизельне пальне – до €113/т.; на скраплений газ – до €57/т; альтернативне моторне паливо – до €141/т.
- ✓ Подорожчання е/е на 15%, газу на 35%, а також підвищення граничної ставки на нерухомість з 2% до 3%;
- ✓ Зміна порядку оформлення підакцизних та імпортованих товарів (**Наказ Міністерства фінансів України №14 від 23 січня 2015р. «Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку»**, вступив у силу 30 січня 2015р.);
- ✓ Припинення дії норми ЗУ «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України», де моторне паливо відносилось до товарів критичного імпорту (з початку 2016р. на нафтотрейдерів знову поширюється обмеження НБУ на купівлю валюти);
- ✓ Подорожчання \$ та € на міжбанку відносно української гривні (діаграма «Готівковий курс валют у 2015р.»). Валютна складова у структурі вартості бензину вже досягла 85%. З них 40% – закупівельна вартість нафтопродукту з імпорту (валюта), а 45% – податки (зафіксовані у євро)³⁴;
- ✓ Підвищення розриву між офіційним та фактичним курсом долара у комерційних банках (до 2-3 грн.);
- ✓ Урізання фінансовим регулятором заявок імпортерів на міжбанківському ринку;
- ✓ Необхідність формування трейдерами запасів нафтопродуктів, що сприяє підвищенню оптових цін через зростання попиту.

³³ Прбудовано за даними – <http://finance.i.ua/fuel/>

³⁴ За даними Eurostat, в Болгарії частка податків у літрі бензину – 47%, у Румунії та Польщі – 48%. У Словаччині – 56%. Сама висока в Європі частка податків у вартості паливі – у Великій Британії. Уряд країни забирає 60% від кожного проданого літра бензину.

Готівковий курс валют у 2015р.

Зниженню роздрібних цін може посприяти:

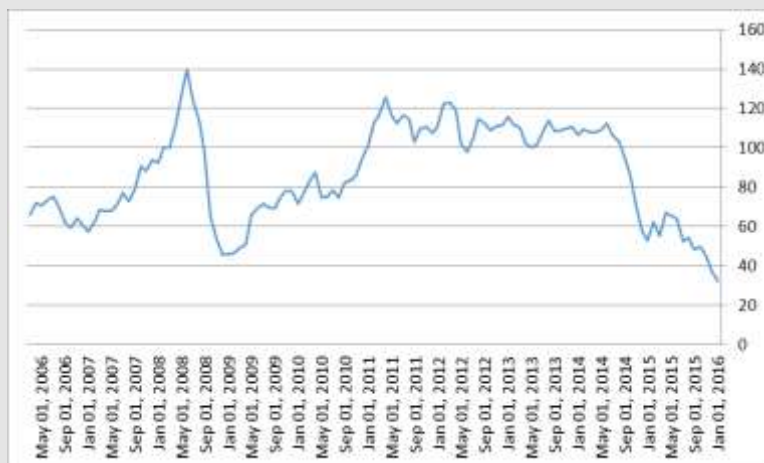
- ✓ Падіння нафтових котировань нижче \$30/бар. (врізка «Зниження цін на нафту: наслідки для світу та України»);
- ✓ Висока індикативна націнка на паливо (20-30% залежно від марки), що дає можливість надання знижок учасникам програм лояльності;
- ✓ Збереження у трейдерів, які активно використовують «оптимізацію» податків і якості, надприбутків у розмірі 3-5 грн/л;
- ✓ Наявність на ринку великих обсягів фальсифікату через відсутність перевірок якості палива на АЗС;
- ✓ Значний розрив між цінами на заправках групи «Приват» та її основних конкурентів (до 10% по бензину і 7% – по дизельному пальному);
- ✓ Сезонний мінімум споживання моторного палива с/г та промисловими підприємствами країни;
- ✓ Зменшення співвідношення роздрібних цін на скраплений нафтовий газ і високооктановий бензин до 40-44%, що стимулює використання газу в якості моторного палива;
- ✓ Адміністративний тиск на трейдерів з боку КМ України, профільного міністерства та АМКУ;
- ✓ Реальний курс гривні, де його кожне ослаблення на 10 коп. означає появу передумов до зростання роздрібних цін на 7-8 коп./л (і навпаки);
- ✓ Боротьба за збереження лояльності клієнтів під час зимового сезону, коли спостерігається мінімальний попит.

Зниження цін на нафту: наслідки для світу та України

13 січня 2016р., світові ціни на нафту марки *Brent* впали нижче \$30/бар., оновивши дванадцятирічний мінімум. Причин падіння котирувань «чорного золота» до мінімального рівня за останні вісім років багато (діаграма «Динаміка цін на нафту марки *Brent*»).

Динаміка цін на нафту марки *Brent*³⁵

Основною ж причиною зниження цін на нафту став збіг геополітичних інтересів двох глобальних гравців світового ринку – США і Саудівської Аравії. **США зацікавлені в дешевих енергоносіях, оскільки низькі ціни на них дозволять країні відновити та підтримати розвиток реального сектору економіки.**

Що стосується Саудівської Аравії, то у 1970-х рр., коли частка ОПЕК на ринку перевищувала 50%, будь-яка зміна видобутку призводить до зниження або зростання цін у всьому світі. Сьогодні Саудівська Аравія і її союзники мають намір відновити колишній вплив. Собівартість видобутку в країнах Перської затоки складає в середньому \$5/бар., тоді як більшість інших виробників витрачають на отримання тієї ж кількості сировини \$20 і більше.

До того ж, **серед причин – мінімальний з 1998р. попит на нафту, найбільший за всю історію рівень видобутку³⁶ і найбільші запаси – близько 3 млрд. бар** (без урахування країн, які не розкривають свої резерви, у т.ч. Китаю). Відповідно, на ринку зберігається профіцит пропозицій, часто за демпінговими цінами.

Зниження цін на нафту повинно сприяти суттєвому **зниженню цін на заправках в Україні**. Проте, якщо нафтові котирування на деякий час відкотяться назад, то роздрібні ціни одразу ж підвищаться.

Аналітики *Citigroup* та *UBS* пророкують, що вартість бареля в найближчі місяці може коливатися у межах \$30/бар., оскільки запаси нафти все ще на 130 млн. барелів вище середнього рівня за п'ять років. Експерти ж *Morgan Stanley* вважають, що різке зміцнення курсу долара США може призвести до падіння цін на нафту до \$20/бар. Згідно з прогнозом банку, ціни на нафту будуть перебувати у межах поточних рівнів протягом першої половини 2016р.

³⁵ Складено за даними: Brent Oil Historical Data – <http://www.investing.com/commodities/brent-oil-historical-data>

³⁶ Зауважимо, що міністри «нафтового картелю» 4 грудня 2015р. вперше з 2011р. прийняли рішення збільшити видобуток «чорного золота» з 30 до 31,5 млн. бар на добу.

Проблема контрабанди на ринку нафтопродуктів

Наразі ринок нафтопродуктів розділений на легальний і нелегальний³⁷. Легальний ринок намагається вижити в умовах конкуренції, де нелегальні гравці ринку, звільнивши себе від сплати усіх податків (акцизу і ПДВ), проводять ціновий демпінг³⁸. Останнє спричинює зменшення продажів на легальному ринку за рахунок перетікання частини споживачів до нелегального (де ціни на 1,5-2 грн. за літр палива нижче від легального ринку). У зв'язку з тим, що купівельна спроможність населення в останні два роки різко впала через стрімку девальвацію національної валюти, що спричинила інфляцію, нелегальний ринок отримав можливість підвищити у кілька разів свій дохід з кожного літра. Але від цього втрачає не тільки бюджет, а й споживачі. Останні, вбачаючи, що вони економлять на вартості бензину, «убивають» власні автомобілі.

Також проблема ринку полягає не стільки в підвищенні частки податків у вартості палива, скільки в тому, щоб ці податки сплачували всі без винятку учасники ринку. Відмітимо, що **30 вересня 2015р. Рахункова палата опублікувала «Звіт про результати перевірки обґрунтованості планування та результативності контролю повноти нарахування та своєчасності надходжень акцизного податку з бензину моторного для автомобілів»**. Результати негативні:

- ✓ незаконне ввезення бензину на митну територію України набуло загрозливих масштабів;
- ✓ споживання бензину перевищило обсяги його легального виробництва та імпорту, через що щорічні втрати бюджету зросли до декількох мільярдів гривень;
- ✓ недостатня взаємодія між органами влади сприяла реалізації нелегально виробленого і імпортованого, а також контрафактного і неякісного бензину;
- ✓ центральні органи виконавчої влади не забезпечили розробку та затвердження нормативних актів, що дозволяють вести моніторинг якості палива;
- ✓ неузгоджена, недосконала і суперечлива нормативно-правова база сприяла ухиленню суб'єктів господарювання від сплати податків і зробила неможливою контроль повноти надходжень до бюджету;
- ✓ Державна фіскальна служба не проводила системну роботу з виявлення суб'єктів господарювання, задіяних у незаконних схемах виробництва та/або реалізації нафтопродуктів;
- ✓ 99,92% акцизу, донарахованого контролюючими органами, оскаржені його платниками у судовому та адміністративному порядку;
- ✓ скорочення податкового боргу відбулося завдяки його списанню та надання відстрочок та ін.

---

³⁷ За твердженням багатьох учасників ринку Україні протягом останніх років доволі швидкими темпами зростає виробництво «бодяжного» бензину під виглядом біопалива. По всій Україні доволі швидкими темпами будуються нелегальні міні-НПЗ.

Бездіяльність держави призвела до того, що до третини продажів нафтопродуктів перебуває в тіні. Тільки по високооктановому бензину обсяги пропозиції, підраховувані різними органами виконавчої влади, різняться на півмільйона тонн.

³⁸ Ціновий демпінг продаж на експортному ринку товару за ціною, яка нижче його ціни на національному ринку.

Ринок електроенергії

Виробництво електроенергії

Виробництво е/е в Україні (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополь та частини зони антитерористичної операції) у 2015р. порівняно з 2014р. скоротилося на 10,2% і склало 163,3 млрд. кВт-год. (таблиця «Виробництво е/е в Україні у 2015р.»)

Виробництво е/е ТЕС та ТЕЦ у 2015р. до 2014р. зменшилося на 18,7% і склало 67,3 млрд. кВт-год; **АЕС – на 0,9%** і склало 87,6 млрд. кВт-год; **ГЕС – на 25,2%** і склало 6,9 млрд. кВт-год. **Виробництво е/е іншими електростанціями** (вітряними, сонячними) у 2015р. порівняно з 2014р. зменшилося на **2,4%** і склало 1,4 млрд. кВт-год.

Виробництво е/е в Україні у 2015р.³⁹

	Виробництво, млн. кВт-год		Зміна		Частка у загальному виробництві, %	
	2015р.	2014р.	млн. кВт- год	%	2015р.	2014р.
АЕС	87 627,5	88 389,2	-761,7	-0,9	55,7	48,6
Генеруючі компанії ТЕС	49 501,7	68 469,5	-18 967,8	-27,7	31,5	37,6
ТЕЦ	5 703,4	6 538,9	-835,5	-12,8	3,6	3,6
ГЕС	5 235,1	8 249,0	-3 013,9	-36,5	3,3	4,5
ГАЕС	1 573,9	843,3	730,6	86,6	1,0	0,5
Комунальні ТЕЦ і блок-станції	6 140,8	7 790,0	-1 649,2	-21,2	3,9	4,3
Нетрадиційні джерела е/е (ВЕС, СЕС, біомаса)	1 482,4	1 665,1	-182,7	-11,0	0,9	0,9
Загалом	157 264,8	181 945,0	-24 680,2	-13,6	100,0	100,0

Серед основних причин скорочення виробництва е/е:

- ✓ скорочення попиту на е/е серед населення та бюджетних установ, а також скорочення попиту у секторі промисловості через стагнацію важкої промисловості, зокрема металургійного комплексу та машинобудування;
- ✓ дефіцит вугілля енергетичних марок на складах ТЕС;
- ✓ доволі теплі місяці: лютий, березень та грудень 2015р;
- ✓ відсутність сильних дощів (впливає на рівень води у річках при виробництві е/е на ГЕС).

Атомна енергетика. Вважається, що атомна енергетика стала шансом України у боротьбі з енергетичною залежністю від Росії. Частка ДП НАЕК «Енергоатом» у загальному обсязі виробництва е/е України склала 55,7%, в структурі енергоринку – 57,3%⁴⁰ (таблиця «Виробничі показники АЕС України у 2015р.»).

ДП НАЕК «Енергоатом» у 2015р. відпустив на оптовий ринок е/е на суму 39,350 млрд. грн. (з ПДВ), що на 41,6% більше, ніж у 2014р. (27,794 млрд. грн).

³⁹ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

⁴⁰ ДП НАЕК «Енергоатом» є оператором всіх чотирьох діючих АЕС України. Експлуатує 15 енергоблоків, оснащених водо-водяними енергетичними реакторами загальною встановленою електричною потужністю 13,835 ГВт. НАЕК також експлуатує Ташлицьку ГАЕС встановленою потужністю 302 МВт і Олександрівську ГЕС встановленою потужністю 11,5 МВт.

Виробничі показники АЕС України у 2015р.⁴¹

АЕС	Встановлена потужність, тис. кВт	Січень-грудень 2015р.		
		виробництво, млн. кВт-год	%, від загального виробництва по Україні	%, від загального виробництва АЕС
ЗАЕС	6 000	39 305	24,9	44,9
ЮУАЕС	3 000	15 935	10,1	18,2
РАЕС	2 835	18 932	12,0	21,6
ХАЕС	2 000	13 445	8,5	15,4
Загалом	13 835	87 627	55,6	100

Атомна галузь у період після 2011р.⁴² залишалася залежною від російського монополіста як постачальника базових реакторних технологій. Сьогодні проблема диверсифікації та максимальної локалізації в ядерних технологіях зрушила з мертвої точки: у 2015р. Україна продовжила роботу, розпочату у 2014р. з реформування ядерної енергетики, знижуючи тим самим залежність від РФ⁴³:

- ✓ **30 грудня 2014р. було підписано контракт з американською Westinghouse про поставки ядерного палива на українські реактори**, що стало кроком на шляху до диверсифікації поставок ядерного палива та відповідає національним інтересам України. Зауважимо, що у 2015р. була здійснена поставка однієї партії ядерного палива виробництва компанії *Westinghouse*, що використовується для перевантаження енергоблоку №3 Южно-Української АЕС;
- ✓ **26 січня 2015р. у Брюсселі ДП «НАЕК «Енергоатом» і Holtec International (США) підписали додаткову угоду до контракту на будівництво в Україні ЦСВЯП.** Безпечно зберігаючи ВЯП, можна створити стратегічний запас палива для майбутнього інноваційного розвитку ядерної енергетики в Україні. Цей об'єкт буде побудований у зоні відчуження Чорнобильської АЕС і сприятиме екологічній реабілітації зони відчуження і відновленню господарської діяльності на деяких територіях у межах цієї зони. Введення в експлуатацію сховища планується у 2017р.

На додаток виділимо інвестиційні проекти 2015р., які націлені на збільшення виробництва та відпуск е/е АЕС на 2,5 млрд. кВт-год з одночасним підвищенням безпеки експлуатації енергоблоків та зміцнення енергетичної незалежності України (див. Додаток №3 «Інвестиційні проекти в атомній енергетиці на 2015р.»).

Вітрова енергетика. 1 жовтня 2014р. був прийнятий «Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020р.», згідно з яким зобов'язання України перед Енергетичним співтовариством **у 2020р. 11% кінцевого енергоспоживання країни має бути одержано з ВДЕ.**

Найбільш результативним джерелом отримання чистої енергії є вітрові електростанції (ВЕС). **У 2015р. всіма ВЕС України було вироблено 1,125 млрд. кВт-год е/е, що становить приблизно 0,73% загальної річної генерації е/е в країні або 0,8% загальної встановленої потужності всіх енергогенеруючих об'єктів, розташованих в Україні, а з урахуванням АР**

⁴¹ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

⁴² Саме в цей час була згорнута програма співпраці з *Westinghouse* (США) з постачання ядерного палива. Крім того, не відбулося будівництво стратегічного об'єкта з виробництва ядерного палива для реакторів типу ВВЕР-1000, створеного спільно з російською компанією на основі технології, запропонованої ВАТ "ТВЭЛ". За російською стороною було закріплено монополісне право на ключові елементи ядерно-паливного циклу, у т.ч. виробництво паливних таблеток.

⁴³ Маркевич К., Омельченко В. Ядерна енергетика у світі та Україні: поточний стан та перспективи розвитку – http://www.uceps.org/upload/2015_atom-1.pdf

Крим – 0,92%. Порівняно з 2014р. виробництво е/е на ВЕС залишилось практично на тому ж рівні (у 2014р. році всі українські ВЕС, без АР Крим, виробили 1,123 млрд. кВт-год).

«Зелена» е/е, вироблена за рахунок ВЕС у 2015р. забезпечила в еквіваленті більше 2,8 млн. домашніх господарств при середньому їх споживанні 400 кВт-год на місяць або 4,5 млн. сімей, що живуть в багатоквартирних будинках з середнім місячним споживанням е/е у 250 кВт-год.

Зазначимо, що відповідно до результатів XXI Конференції ООН з клімату (COP 21), що пройшла у Франції з 30 листопада по 12 грудня 2015р. **відновлювану енергетику визначено головним інструментом по скороченню викидів парникових газів в атмосферу з метою мінімізації наслідків зміни клімату на планеті.**

Споживання електроенергії

Споживання е/е у 2015р. з урахуванням технологічних втрат у мережах скоротилося на 11,3% (на 19,259 млн. кВт-год.) порівняно з 2014р. – до 150,620 млн. кВт-год. (таблиця «Споживання е/е в Україні у 2015р.»). Споживання е/е без урахування технологічних втрат за минулий рік впало на 12,2% (на 16,445 млн. кВт-год.) – до 118,207 млрд. кВт-год.

Промисловість країни без урахування технологічних втрат скоротила споживання е/е на 17,8% – до 50,113 млн. кВт-год, у т. ч.: металургійна галузь спожила 28,749 млн. кВт-год (-15,3% до 2014р.), паливна – 4,25 млн. кВт-год (-42,4%), машинобудівна – 3,646 млн. кВт-год (-16,5%), хімічна та нафтохімічна – 3,752 млн. кВт-год (-19,5%), харчова та переробна – 4,558 млн. кВт-год (-9,7%), будівельних матеріалів – 2,856 млн. кВт-год (-6,1%), інша – 4,247 млн. кВт-год (-9,9%). Сільгоспприємства – 3,334 млн. кВт-год (-4,3%), транспортні – 6,787 млн. кВт-год (-7,6%), будівельні – 0,751 млн. кВт-год (-11,8%).

Населення країни за 2015р. спожило 36,184 млн. кВт-год (-7,2%), комунально-побутові споживачі – 15,142 млн. кВт-год (-8,7%), інші непромислові споживачі – 5,895 млн. кВт-год (-9,2%).

Частка промисловості в загальному обсязі споживання е/е за підсумками 2015р. знизилася з 45,2% до 42,4% порівняно з 2014р., тоді як частка населення навпаки зросла з 28,9% до 30,6%.

Споживання е/е в Україні у 2015р.⁴⁴

	Споживання, млн. кВт-год		Зміна		Частка в загальному споживанні, %	
	2015р.	2014р.	млн. кВт-год	%	2015р.	2014р.
Споживання е/е (брутто)	150 620,0	169 879,2	-19 259,2	-11,3		
Споживання е/е (нетто)	118 207,5	134 653,0	-16 445,5	-12,2	100,0	100,0
Промисловість	50 113,2	60 929,8	-10 816,6	-17,8	42,4	45,2
- металургія	28 748,9	33 933,2	-5 184,3	-15,3	24,3	25,2
- паливна	4 253,8	7 381,3	-3 127,5	-42,4	3,6	5,5
- машинобудування	3 646,5	4 367,9	-721,4	-16,5	3,1	3,2
- хімічна та нафтохімічна	3 075,2	3 821,7	-746,5	-19,5	2,6	2,8
- харчова та переробна	4 055,8	4 492,5	-436,7	-9,7	3,4	3,3
- будівельні матеріали	2 085,6	2 221,1	-135,5	-6,1	1,8	1,6
- інша	4 247,4	4 712,2	-464,8	-9,9	3,6	3,5
Сільгоспспоживачі	3 334,1	3 482,8	-148,7	-4,3	2,8	2,6

⁴⁴ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал – №3, 19 января 2016г.

	Споживання, млн. кВт-год		Зміна		Частка в загальному споживанні, %	
Транспорт	6 786,8	7 342,3	-555,5	-7,6	5,7	5,5
Будівництво	751,0	851,8	-100,8	-11,8	0,6	0,6
Комунально-побутові споживачі	15 142,1	16 580,7	-1 438,6	-8,7	12,8	12,3
Інші непромислові споживачі	5 895,6	6 493,3	-597,7	-9,2	5,0	4,8
Населення	36 184,6	38 972,2	-2 787,6	-7,2	30,6	28,9

Важливо зазначити, що учасники вітчизняного ПЕК стали свідками унікальної події: на ринку утворився профіцит генеруючих потужностей. Зараз він становить 7 тис. МВт, з яких 6,2 тис. МВт припадає на ТЕС. Надлишок утворився завдяки теплій зимі, падінню виробничої активності, відключенню від енергосистеми країни окупованого Криму, яке вивільнило відразу 1 тис. МВт.

Експорт/імпорт електроенергії

За даними Державної фіскальної служби, Україна у 2015р. скоротила експорт е/е в грошовому вираженні на 69,2% (на \$337,129 млн.) порівняно з 2014р. – до \$150,057 млн. У т.ч. в Угорщину на суму \$ 144,907 млн., Польщу – на \$ 2,722 млн., Молдову – на \$ 1,173 млн., у інші країни – на \$ 1,255 млн.⁴⁵ (таблиця «Імпорт та експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД»).

Імпорт та експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД, \$ тис.⁴⁶

Імпорт		Експорт	
Країна	2015р.	Країна	2015р.
Е/е (2716)			
Росія	84 866	Угорщина	14 4907
Молдова	8	Молдова	1 173
		Польща	2 722
		Інші	1 255
Загалом	84 874	Загалом	150 056
Реактори ядерні; паливні елементи для ядерних реакторів; обладнання і присторії для розподілу ізотопів (8401)			
Німеччина	20	Росія	19 016
Росія	612 229		
Швеція	32 688		
Загалом	644 936	Загалом	19 016

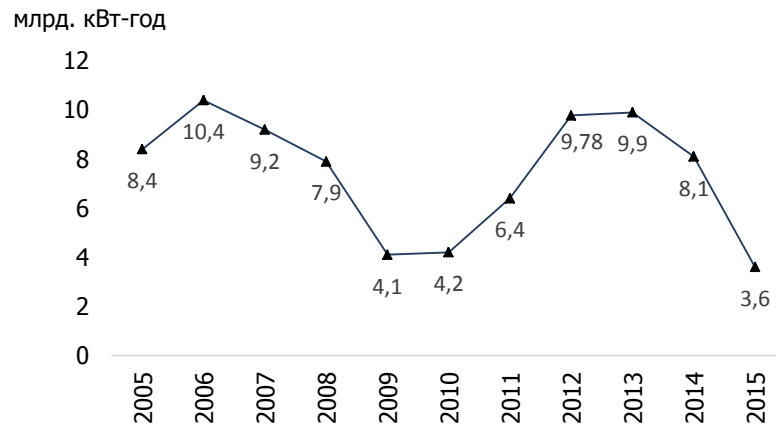
Україна у 2015р. скоротила експорт е/е на 54,8% (на 4,411 млрд. кВт-год) порівняно з 2014р. – до 3,642 млрд. кВт-год. (діаграма «Експорт е/е у 2015р.»). **Постачання е/е з Бурштинської ТЕС у напрямку Угорщини, Словаччини і Румунії за минулий рік знизилася на 16,1% (на 682,5 млн. кВт-год) порівняно з 2014р. – до 3,553 млрд. кВт-год.** Постачання е/е в Польщу скоротилися у 10,3 разу (на 619,3 млн. кВт-год) – до 66,5 млн. кВт-год. У 2015р. в Білорусь поставлено 0,8 млн. кВт-год, в Молдову – 17,6 млн. кВт-год порівняно з 2,401 млрд. кВт-год і 730,7 млн. кВт-год у 2014р. Експорт української е/е до РФ склав 3,8 млн. кВт-год. відповідно (таблиця «Експорт е/е з України у 2015р. по

⁴⁵ У 2014р. Україна експортувала е/е на \$487,186 млн., у т.ч. в Угорщину – на \$229,673 млн., до Білорусі – на \$161,218 млн., до Молдови – на \$ 54,301 млн., в інші країни (Польща, Словаччина та Румунія) – на \$41,994 млн.

⁴⁶ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал – №3, 19 января 2016г.

країнах») Натомість з останньої Україна в 2015р. **імпортувала 2,296 млрд. кВт-год е/е.**

Експорт е/е у 2015р., млрд. кВт-год

Експорт е/е з України у 2015р. по країнах

Країна	2015р., млн. кВт-год	2014р., млн. кВт-год	Зміна	
			млн. кВт-год	%
Білорусь	0,8	2 400,9	-2 400,1	-99,9
Угорщина	3 531,0	4 145,1	-614,1	-14,8
Молдова	17,6	730,7	-713,1	-97,6
Польща	66,5	685,8	-619,3	-90,3
РФ	3,8	-	3,8	-
Румунія	-	-	-	-
Словаччина	21,9	90,3	-68,4	-75,7
Загалом	3 641,7	8 052,8	-4 411,3	-54,8

Приватизація – головний виклик країни

На початку 2015р. КМ України затвердив перелік державних підприємств, які підлягали приватизації – 342 об'єкти, серед яких: шахти ім. Засядька, ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго», Херсонська ТЕЦ, Одеська ТЕЦ, Миколаївська ТЕЦ, ПАТ «Укрнафтопродукт» та ін. А у Бюджеті-2015 було передбачено виручити 17 млрд. грн. **Проте «велика приватизація» була провалена і перенесена на 2016р.** (врізка «Приватизація: 2016»).

Приватизація: 2016

Наказом ФДМ України №2064 від 30 грудня 2015р. затверджено Перелік об'єктів, які підлягають продажу у 2016р.: ПАТ «Центренерго» (78,29%), ПАТ «Хмельницькобленерго» (70,009%), ПАТ «Миколаївобленерго» (70%), АК «Харківобленерго» (65,001%), ВАТ «Запоріжжяобленерго» (60,248%), ВАТ «Тернопільобленерго» (50,999%), ПАТ «Черкасиобленерго» (46%), ПАТ «Сумиобленерго» (25%), ПАТ «Одесаобленерго» (25%), ПАТ «ДТЕК Донецькобленерго» (25%), ПАТ «Київенерго» (25%), ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго» (25%), ПАТ «ДТЕК Західенерго» (25%), ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» (25%), ПАТ «Донбасенерго» (25%), ПАТ «Миколаївська ТЕЦ» (100%), ПАТ «Одеська ТЕЦ» (99,99%), ПАТ «Дніпродзержинська ТЕЦ» (99,928%), ПАТ «Херсонська ТЕЦ» (99,833%).

Приватизація – ресурс стратегічної ваги, що має дозволити оптимізувати державний сектор економіки і залучити кошти приватних інвесторів у розвиток підприємств. А для того, щоб приватизація мала свої

позитивні результати як для приватного інвестора, так і для держави необхідно здійснити кроки по покращенню проведення приватизації:

- у договорах продажу об'єктів державної власності **передбачити умови щодо інвестиційних зобов'язань з боку інвестора в економічну та соціальну сфери**. Запровадити контроль та майнову відповідальність за дотримання цих зобов'язань;
- **посилити контроль за приватними інвесторами, з метою уникнення монополізації ними окремих галузей, доведення підприємств до банкрутства, репатріації прибутків та забезпечити встановлення чітких критеріїв до учасників приватизації**. Зважаючи на це, доцільно встановлювати для учасників приватизації кваліфікаційні вимоги, а не обирати переможця виключно на підставі вищої ціни;
- у випадках, коли майбутня угода продажу підприємства може погіршити конкурентне середовище в галузі, **до розгляду заявки іноземного інвестора залучити АМКУ**, що відповідає за антимонопольну політику.

Проблема монополій в енергетичному секторі

Одна з найбільш розповсюджених причин становлення монополій – непрозорий вплив великого приватного бізнесу на урядову політику. Злагоджена робота Фонду державного майна України при здійсненні приватизації у різні періоди призвели до того, що адміністративно впливаючи на процес, стратегічні активи **продавалися за заниженими цінами при відсутності навіть формального конкурента**. Одним із прикладів є компанія ДТЕК, яка таким чином отримала домінуюче положення на ринку е/е⁴⁷. Аналіз виробничих показників ДТЕК дає можливість визначити частку холдингу на енергетичних ринках України (таблиця «Частка ДТЕК на енергетичному ринку України»).

Частка ДТЕК на енергетичному ринку України, 2014р.⁴⁸

Показники	Всього по Україні	ДТЕК	Частка ДТЕК, у%
Загальний видобуток вугілля, тис. т	64 995,3	37 122*	57%
Видобуток енергетичного вугілля, тис. т	48 856	36 382,7*	75%
Експорт вугілля (кам'яне, антрацит), тис. т	7 046	4 057	57%
Генерація е/е (відпуск), млн. кВт-год	182 000	47 790	26,3%
<i>У т.ч. відпуск е/е ТЕС, млн. кВт-год</i>	68 500	47 100	68,8%
<i>У т.ч. ВДЕ, млн. кВт-год</i>	1 700	652	38,4%
Експорт е/е, млн. кВт-год	8 052,8	7 988	99,2%
Передача е/е по мережах, млн. кВт-год	139 660	53 770	38,5
Видобуток природного газу (приватними компаніями), млрд. куб. м	3,3	0,752	23%

*Дані враховують видобуток вугілля компаніями ДТЕК в РФ.

⁴⁷ Починаючи з 2012р. Антимонопольним комітетом України (АМКУ) було прийнято 19 рішень про порушення суб'єктами господарювання *Р. Ахметова* законодавства про захист економічної конкуренції, надано 76 рекомендацій про припинення ними дій, які містять ознаки порушення.

⁴⁸ Розрахунки здійснено автором за використанням джерел: ДТЕК 2014: интегрированный отчет за 2014. – <http://www.dtek.com/library/file/dtek-ar2014-ru.PDF>; Міністерство енергетики та вугільної промисловості України – http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=35081; Державна фіскальна служба України – <http://sfs.gov.ua/ms/f11>

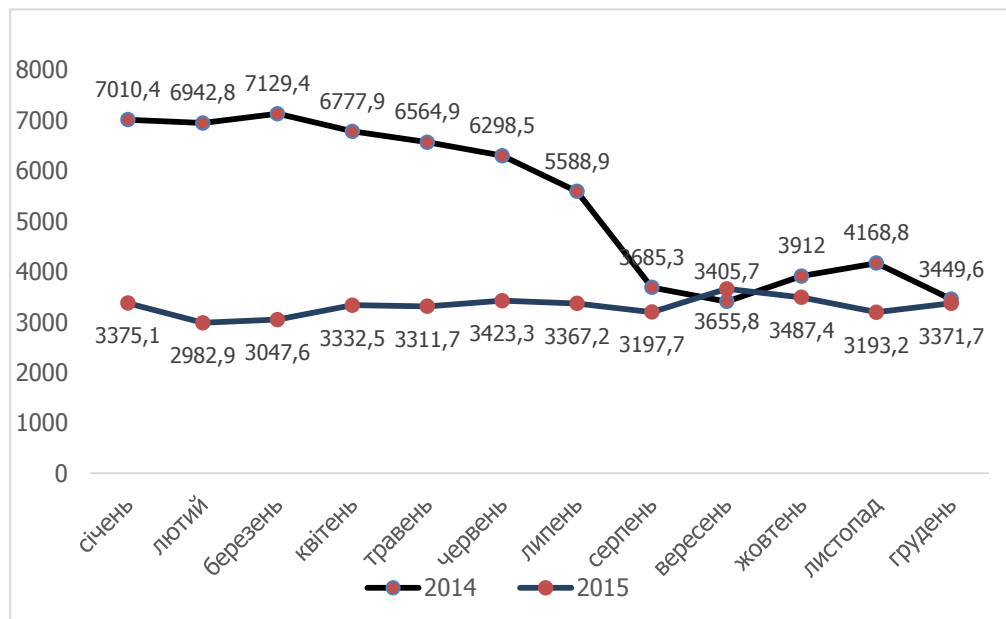
Сьогодні розвиток конкурентних та прозорих енергетичних ринків в Україні на засадах Третього енергетичного пакету ЄС вимагає суттєвого удосконалення антимонопольного законодавства та невідкладного проведення реформування у рамках тих зобов'язань України, що вона взяла на себе під час приєднання до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

Вугільний сектор

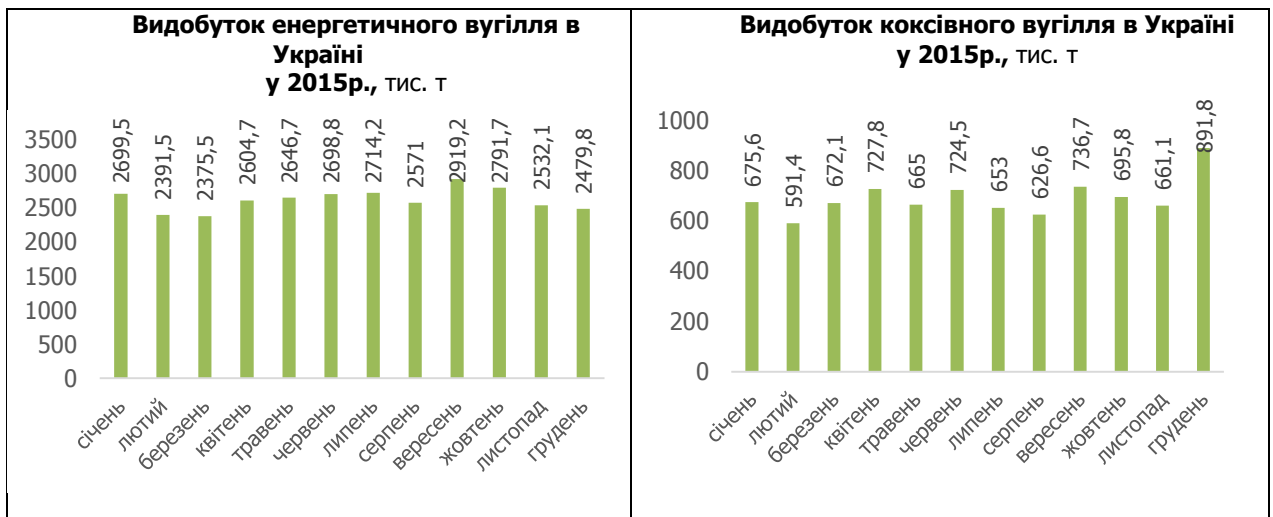
Видобуток вугілля

Протягом 2001-2013рр. в Україні щорічно видобувалось близько 80 млн. т необробленого (рядового) вугілля, основна частина якого (близько 2/3) використовувалася в електро- та теплоенергетиці. Проте останні два роки свідчать про суттєве зменшення видобутку вугілля, що спричинено військовими діями на Сході країни. **За оперативними даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості, у 2015р. обсяг видобутку вугілля в Україні склав 39,759 млн. т (на 25,3% менше плану) або на 38,8% менше порівняно з 2014р., у т.ч. вугледобувними підприємствами, що належать до сфери управління профільного міністерства – 6,742 млн. т (на 22,7% менше плану) або на 62% менше порівняно з 2014р. (діаграма «Видобуток вугілля в Україні у 2015р.»).**

Видобуток вугілля в Україні у 2015р., тис. т

Видобуток коксівного вугілля за минулий рік впав на 49,8% (на 7,984 млн. т) – до 8,155 млн. тис. т, енергетичного – на 35,3% (на 17,252 млн. т), до 31,604 млн. т. У т.ч. вугледобувні підприємства, що належать до сфери управління міністерства знизили видобуток коксівного вугілля скоротився на 57,6% (на 2,652 т) – до 1,950 млн. т, енергетичного – на 63,5% (на 8,332 млн. т) – до 4,792 млн. т. (діаграми «Видобуток енергетичного вугілля в Україні у 2015р.», «Видобуток коксівного вугілля в Україні у 2015р.»).

Шахти Донецької області у 2015р. забезпечили видобуток 14,367 млн. т вугілля (-44,9% до 2014р.), Луганської – 4,332 млн. т (-75,8%), Дніпропетровської – 18,833 млн. т (-0,4%), Львівської – 1,983 млн. т (+9,2%), Волинської – 243,2 тис. т (-16,5%) (див. Додаток №4 «Видобуток вугілля підприємствами України у 2014/2015рр.»).

Закупівлі вугілля

Через скорочення власного видобутку вугілля у 2015р. приблизно на 40%, Україна була змушена нарощувати його імпорт. Шляхи доставки вугілля в Україні мають суттєві обмеження: необхідне вугілля видобувається на окупованих територіях Донбасу, Росії, ПАР, Австралії, Казахстані та ще декількох країнах світу.

Найбільшими ж постачальниками вугілля для України у 2015р. були Росія, США, ПАР і Казахстан. Загальний обсяг поставленої в країну продукції за минулий рік – 14,598 млн. т на загальну суму \$1,632 млрд. (таблиця «Імпорт та експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД за 2015р.»).

Імпорт та експорт за товарними позиціями по кодам УКТЗЕД за 2015р., \$ тис, (за основними країнами)⁴⁹

Імпорт			Експорт		
країна	2015р.		країна	2015р.	
Вугілля кам'яне, антрацит (2701)					
РФ	771 317	66 091	Греція	2 806	0
США	399 247	24 458	Турція	3 608	0
Казахстан	123 684	11 220	Словаччина	40 513	3 527
Інші	338 229	15 960	інші	6 725	0
Загалом	1 632 478	117 729	Загалом	53 651	3 527

Драматичні події розгорнулися минулого року з поставками вугілля дефіцитних марок на українські ТЕС. У результаті окупації Росією частини Донбасу поставки антрациту на вітчизняні ТЕС протягом минулого року неодноразово заморожувалися, що ставило під загрозу безперебійне електропостачання країни. Зокрема до середини 2015р. вугілля не надходило з окупованих територій Донбасу, а Росія блокувала постачання антрациту.

⁴⁹ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

До того ж, під кінець 2015р. поставки вугілля з Донбасу перервалися на час енергоблокади кримськотатарськими активістами анексованого Росією Криму⁵⁰ (врізка «Призупинення електропостачання АР Крим»). Одрозумів, як тільки вирішилося питання енергопостачання Криму, поставки антрацитів з Донбасу поновилися.

На додаток, КМ України 9 грудня 2015р. прийняв Розпорядження «Про вжиття тимчасових надзвичайних заходів на ринку електричної енергії» від №1296-р, яке дало можливість зменшити навантаження на електростанції, що працюють на вугіллі антрацитової групи.

Призупинення електропостачання АР Крим

Громадські активісти Криму виступили із закликом до української влади припинити постачання е/е до півострова. Прийняти відповідний закон запропонував один з координаторів блокади півострова Л. Іслямов, а електронна петиція із закликом відключити Криму світло зібрала понад 25 000 підписів.

Зауважимо, що з материкової частини країни до Криму постачається велика частина е/е, яка необхідна півострову, – 80% (Мелітополь-Джанкой (330 кВ), Каховка-Острівське (330 кВ), Каховка-Джанкой (330 кВ), Каховка-Титан (220кВ)). Решта постачання – ВДЕ (280,3 млн. кВт-год), ТЕЦ (678,2 млн. кВт-год), 14 мобільних газотурбінних станції (169 млн. кВт-год.). Ще 310 млн. кВт-год виробляють дизельні генератори. Вони працюють в аварійному режимі для постачання соціально-значущих об'єктів.

У грудні 2015р. відбулося з'єднання Криму з енергетичною системою РФ за допомогою енергокабелів загальною потужністю близько 400 МВт, що помітно зменшило енергетичну залежність півострова від континентальної України. Утім, **остаточне рішення про це повинно вирішуватися виключно на засіданні РНБО й лише у разі, якщо РФ погодиться у новому контракті визнати Крим невід'ємною частиною України та з урахуванням комплексу політичних інтересів України.**⁵¹

Тарифоутворення в секторі комунальних послуг

Тарифи на газ, опалення та гарячу воду для населення

З 1 квітня 2015р. НКРЕКП підвищила тарифи на газ для населення майже у шість разів⁵². Такого одномоментного подорожчання в історії незалежної України ще не було. Особливо подорожчання стосується жителів багатоквартирних будинків, у яких немає лічильників. Жителі приватних будинків платитимуть за газ за спеціальною системою – в опалювальний сезон тариф буде одним, а в теплу пору року – іншим.

Підвищення тарифів було заплановано в оновленому Меморандумі про економічну і фінансову політику (МЕФП) від 27 лютого 2015р.⁵³ Загалом підвищення тарифів на газ для усіх категорій споживачів у середньому склало 285%. Крім того, з 1 квітня 2015р. для населення подорожчало опалення – на 67% (врізка «Зміна тарифів на газ, опалення та гарячу воду»).

⁵⁰ Підірвавши кілька опор ліній електропередач, учасники акції на кілька тижнів відрізали півострів від електропостачання. Це змусило окупаційну владу Криму знайти можливість швидкого енергосполучення з територією РФ через Керченську протоку.

⁵¹ Україна 2015-2016: випробування реформами (аналітичні оцінки) – Центр Разумкова, 2016.

⁵² Серед причин зростання: девальвація національної валюти, підвищення цін на транспортування блакитного палива.

⁵³ Згідно з цим Меморандумом, Україна має отримати від МВФ кредит у \$17,5 млрд. протягом 4 років за умови виконання низки умов.

Зміна тарифів на газ, опалення та гарячу воду

Тарифи на газ: з 1 квітня 2015р. для споживачів, які використовують у місяць до 200 куб. м газу, вартість становитиме 3,6 грн/куб.м. Усі, хто споживає понад 200 куб. м газу на місяць, платитимуть 7,18 грн/куб.м. Такі ціни будуть діяти тільки в опалювальний сезон – з 1 жовтня по 30 квітня та з урахуванням наявності лічильника. З 1 травня по 30 вересня всі споживачі незалежно від обсягу споживання заплатять за газ 7,18 грн/куб.м.

Крім того, незалежно від пори року платитимуть за газ 7,18 грн/куб.м і ті, у кого лічильники відсутні.

Тарифи на опалення та гарячу воду: враховуючи, що вартість газу для ТКЕ теж підвищується у 2,2 рази з 1 квітня 2015р. – до 2 934 грн. за тис. куб. м, а в структурі тарифу на тепло витрати на газ становлять у середньому 60%, на гарячу воду – 50%, то ціни на опалення зросли на 67%, а на гарячу воду – на 60%. У кожному регіоні діють різні тарифи на опалення і гарячу воду.

Цей крок був направлений на забезпечення повного відшкодування собівартості, що базується на міжнародних ринкових цінах, і таким чином до усунення значних збитків державної компанії НАК «Нафтогаз України» із одночасним збільшенням асигнувань на програми соціального захисту, оскільки діючі тарифи не відповідають доходам українських громадян, які не можуть їх оплачувати через відсутність грошей.

Одночасно, **порятунок України – не в низьких тарифах, а у підвищенні ефективності використання ресурсів, а тариф – засіб для оптимізації паливного балансу та стимулювання енергоефективності.**

Тарифи на електроенергію

26 лютого 2015р. НКРЕКП прийняла постанову, якою запровадила поетапне підвищення тарифів (п'ять етапів) на електроенергію, що відпускається населенню (таблиця «Структура підвищення тарифів на е/е 2015-2017рр.»).

Структура підвищення тарифів на е/е 2015-2017рр., грн.⁵⁴

Споживання	до 1.04.2015	1.04.2015	1.09.2015	1.03.2016	1.09.2016	1.03.2017
Понад 600 кВт-год	1,34	1,407	1,479	1,56	1,638	1,68
100-600 кВт-год	0,419	0,63	0,789	0,99	1,29	1,68
До 100 кВт-год	0,308	0,366	0,456	0,57	0,714	0,90

З 1 квітня 2015р. в Україні значно збільшилася вартість е/е для населення. Норма пільгового споживання е/е знижена до 100 кВт для усіх громадян, включаючи жителів багатоквартирних будинків, в яких встановлені електричні плити. Підвищення тарифів на е/е для населення було очікуваним, адже про це йшла мова протягом 2014р.

Одночасно ті, хто будуть споживати е/е у нічний час, будуть сплачувати тариф, що на 50% нижчий за денний:

- ✓ у денний час (з 7:00 до 23:00) – тариф буде таким, як і зараз (коефіцієнт 1)
- ✓ у нічний час (з 23:00 до 7:00) – тариф буде **меншим на 50%**.

⁵⁴ Структури тарифів на електроенергію для населення: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг – <http://www.nerc.gov.ua/?id=15338>

Перехід на нічний тариф має реально забезпечити зниження обсягів споживання е/е у пікові періоди і надати можливість вирівняти графік навантажень об'єднаної енергетичної системи України. Прийняте рішення має стимулювати населення застосовувати облік споживання е/е за періодами часу і використовувати е/е за зниженим тарифом в нічний період, що у свою чергу призведе до економії коштів населення.

Результати надання субсидій

У першому варіанті Бюджету-2015р., який був прийнятий 28 грудня 2014р., на субсидії було закладено 11,9 млрд. грн. Поправками до Бюджету-2015 було збільшено суму субсидій ще на 12,5 млрд. грн. Разом, **у 2015р. на субсидування планувалося виділити 24,4 млрд. грн.** На продовження програми субсидування витрат на оплату житлово-комунальних послуг **у Бюджеті-2016 планується виділити орієнтовно 35 млрд. грн.**

За попередніми даними, у 2015р. за субсидіями для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг звернулось 5921,9 тис. домогосподарств, що у 3,5 разу більше, ніж у 2014р. Призначено субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг 5392,9 тис. домогосподарствам (91,1% від загальної кількості домогосподарств, які звернулися за субсидіями)⁵⁵ на суму близько 2,5 млрд. грн.

Зауважимо, що субсидії надаються не за місяць, а за період надання послуги (опалювальний сезон, певний період року). Орієнтовно, субсидія складала 500-550 грн., у той час як у 2014 – 232 грн., у 2013р. – 160 грн.

Субсидія надається: сім'ям, у яких розмір заробітної плати за житлово-комунальні послуги у межах норм і споживання (врізка «*Норми житла і споживання*») з урахуванням пільг, що перевищують величину обов'язкового платежу. Він розраховується індивідуально для кожного домогосподарства за спеціальною формулою в залежності від сукупного доходу сім'ї. Право власності на значення субсидії не впливає. Розмір субсидії дорівнює різниці між вартістю житлово-комунальних послуг по нормах і обов'язковим платежам, котрі залежать від сукупного доходу сім'ї.

У субсидії відмовляють, якщо особа, що зареєстрована:

- ✓ має додаткове джерело доходів, що не вказане у декларації: здача в найм житла, працює нелегально без оформлення трудового договору, отримує дохід від утримання худоби, птиці, інших тварин (продаж молочної продукції, яєць, домашньої птиці, кролів та ін.);
- ✓ має банківський депозит або інші цінні папери, котрі приносять додатковий дохід, що не дозволяє у сумі з основним доходом претендувати на субсидію⁵⁶;
- ✓ оплатила на суму більше 50 тис. грн. послуги телефонного зв'язку, у т.ч. мобільного, медичні послуги, не пов'язані із забезпеченням життєдіяльності

⁵⁵ На початку березня 2015р. прем'єр-міністр А. Яценюк запевняв, що цифра досягне не більше 4 млн. сімей. Однак, девальвація національної валюти, стрімка інфляція, а також підняття тарифів спричинило масове звернення населення за субсидіями.

⁵⁶ **Відповідно до ЗУ «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо узгодження норм Бюджетного кодексу зі змінами в галузеве і податкове законодавство)» №3629 дозволяється часткове розкриття банківської таємниці.** Відповідно Міністерство фінансів має право перевірити дані усіх громадян, які оформили соціальні виплати і якщо з'ясується, що у них є депозити або вклади, то їх субсидії позбавлять.

- людини (наприклад, пластична або косметична операція, стоматологія, офтальмологічні операції);
- ✓ має дохід від народних промислів (виготовлення сувенірів), використання сільгосптехніки, грузовика, мікроавтобуса (займається нелегальними вантажними перевезеннями);
  - ✓ протягом 12 місяців перед зверненням за субсидією придбала на суму більше 50 тис. грн (оплата на дату купівлі) земельну ділянку, квартиру, дім, авто, трактор, автоприцеп, дизель-генератор, меблі, теле-, відео-, аудіоапаратуру, оргтехніку, сплатила суму послуг за будівництво, ремонт квартири/авто.

У Міністерстві соціальної політики запевняють, що у поточному 2016р. почнеться контроль і аудит за наданням субсидій. Може виявитися, що кількість домогосподарств, які отримують субсидії може бути не збільшена, а зменшена. Також зменшеною може бути сума субсидій у разі виявлення більш високого фінансового положення сім'ї.

Норми житла і споживання

Норми житла, на які призначається субсидія: 13,65 кв.м на кожного зареєстрованого+35,22 кв. м на сім'ю.

Норми послуг на місяць:

газ для обігріву житла в опалювальний період – 7 куб. м на 1 кв. м площі; для приготування їжі – 6 куб. м/особу, за відсутності гарячого водопостачання і газового водонагрівача – 9 куб. м, за наявності – 18 куб. м;

холодна вода – 2,4 куб.м/особу, гаряча – 1,6 куб. м/особу, за відсутності ГВП – 4 куб. м/особу;

e/e для обігріву житла в опалювальний період – 65 кВт-год на 1 кв. м площі у межах норм житла;

для приготування їжі на електроплитах за відсутності ГВП – 150 кВт-год на 1-2 особи, в домах без електроплит за наявності ГВП – 90 кВт-год на 1-2 особи, за відсутності ГВП – за відсутності ГВП – 120 кВт-год на 1-2 особи. В усіх інших випадках ще+30 на кожного наступного члена сім'ї.

Законодавчі ініціативи 2015 року

Газовий сектор

Постанова КМ України «Про реформування газового сектору» №375-р від 25 березня 2015р. Документом передбачено розробку та подачу на обговорення уряду для подальшого внесення на розгляд парламенту відповідних документів:

- проекту ЗУ «Про ринок природного газу» у редакції, узгодженій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства;
- проекту ЗУ щодо внесення змін до ЗУ «Про трубопровідний транспорт», «Про нафту і газ», «Про управління об'єктами державної власності» та інших законів з метою створення законодавчих передумов для відокремлення діяльності з транспортування природного газу згідно із ЗУ «Про ринок природного газу»;
- проекту ЗУ щодо внесення змін до Податкового кодексу України в частині перегляду розміру ставок рентної плати за користування нафтогазоносними надрами для підприємств усіх форм власності, які провадять господарську діяльність з видобутку нафти, газового конденсату та природного газу, з

- метою забезпечення конкурентоспроможності газового сектору та залучення інвестицій;
- проекту ЗУ щодо посилення незалежності діяльності НКРЕКП;
  - проекту ЗУ щодо внесення змін до ЗУ «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» в частині завершення до 1 квітня 2017р. встановлення лічильників природного газу для населення, яке проживає у квартирах та приватних будинках;
  - проекту ЗУ про забезпечення приладового обліку теплової енергії, передбачивши завершення до 1 квітня 2017р. оснащення лічильниками тепла (індивідуальними опалювальними підстанціями) на рівні будівель з метою забезпечення розрахунків за опалення виходячи із фактичних обсягів використання природного газу для опалення багатоквартирних будівель;
  - проекту Кодексу України про надра (у новій редакції), який забезпечить починаючи із січня 2016р. кодифікацію положень ЗУ «Про нафту і газ», «Про газ (метан) вугільних родовищ», «Про державну геологічну службу», Гірничого закону України і передбачатиме положення про порядок надання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами та проведення аукціонів з їх продажу, що забезпечить можливість відчуження прав на користування нафтогазоносними надрами шляхом їх передачі, продажу та застави;
  - проекту акта КМ України щодо визначення порядку надання субсидій та іншої адресної допомоги для відшкодування витрат на природний газ вразливим споживачам згідно із ЗУ «Про ринок природного газу» та ін.

ЗУ «Про ринок природного газу» №329-VIII від 9 квітня 2015р.

Закон набув чинності 1 жовтня 2015р. Ініціатива запроваджує більш прозорі та конкурентні правила роботи у газовій галузі, що є вимогою Угоди про асоціацію з ЄС і Європейського Енергетичного Співтовариства. **Основні положення:**

- Розподіл між декількома компаніями функцій НАК «Нафтогаз «України» зі зберігання, транспортування та постачання природного газу.
- Кожен учасник ринку (не важливо резидентом якої країни він є) отримує можливість зайти на ринок України і поставляти в Україну газ.
- Споживачі можуть обирати постачальника і гарантовано отримувати оплачений ресурс, попередньо уклавши договір на газопостачання.
- Оператори газорозподільних мереж (ГРМ) повинні бути виділені в окремі юридичні особи, які не входять до вертикально інтегрованої організації⁵⁷.
- Приватним операторам ГРМ забороняється використовувати державні ГРМ на основі договорів господарського відання без плати за експлуатацію. Такі повноваження залишилися закріпленими виключно за державними операторами. А приватні власники мають платити за транспортування газу по державним ГРМ. Для цього їм необхідно укласти договори на концесію або оренду мереж⁵⁸.
- Відповідно до ст.4 Закону суттєво розширюються функції НКРЕКП.

⁵⁷ Процес відокремлення функцій з розподілу та постачання природного газу стартував 1 липня 2015р.

⁵⁸ Плата за експлуатацію облгазами державних ГРМ на умовах оренди чи концесії ляже на плечі кінцевих споживачів. Тобто сума платежу державі за договором оренди чи концесії буде закладена в тариф на транспортування газу. Але збирати повноцінну плату практично неможливо, оскільки з 400 000 км розподільників майже 150 000 км є спірними.

Згодом, **30 вересня 2015р.** НКРЕКП затвердила кодекси газотранспортної системи, газорозподільчих систем, газосховищ, Правила постачання природного газу, а також типові договори.

ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості видобувних галузей в Україні» №521-VIII від 16 червня 2015р.

Документ підготовлено з метою **впровадження міжнародних стандартів звітності, посилення прозорості видобувних галузей** (зокрема, отримання фінансової інформації та інформації про господарську діяльність для підготовки Звіту про платежі видобувних компаній до бюджету України і доходи уряду від їх діяльності відповідно до вимог Стандарту Ініціативи прозорості видобувних галузей), **створення сприятливого інвестиційного клімату, умов подолання корупції, ефективного конкурентного середовища.**

Відповідно до ст.11 Закону, органи, які здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр, зобов'язані **надавати та публікувати інформацію про стан геологічного вивчення, використання і охорони надр**, а надрокористувачі мають перейти на звітування відповідно до міжнародних стандартів звітності.

Постанова КМ України «Питання стабілізаційного (резервного) енергетичного фонду» №459 від 24 червня 2015р. Документ направлено на створення окремого державного фонду, який міг би акумулювати кошти, вести публічну звітність і проводити раціональний розподіл отримуваних ресурсів.

Зокрема, **Постановою передбачалося створити цільовий стабілізаційний фонд на суму \$1 млрд. на закупівлю імпортного природного газу.** Порядок формування і використання коштів Фонду:

✓ за формування фонду відповідатиме НАК «Нафтогаз України», керуючись договорами з зовнішніми кредиторами, надані на підставі окремих рішень КМ України під державні гарантії;

✓ кошти Фонду повинні використовуватися НАК «Нафтогаз України» для закупівлі імпортованого природного газу, послуг з приєднання та доступу до газотранспортних мереж, а також з транспортування і зберігання «блакитного палива» відповідно до укладених НАК «Нафтогаз України» договорами;

✓ газ, придбаний за рахунок коштів Фонду, повинен зберігатися в ПСГ ПАТ «Укртрансгаз»;

✓ функція по здійсненню контролю над цільовим використанням коштів Фонду, закупівлею імпортного природного газу, а також фінансовим станом НАК «Нафтогаз України» покладена на Міністерство енергетики та вугільної промисловості України.

Постанова КМ України «Про затвердження Порядку забезпечення прозорості у видобувних галузях» №1039 від 2 грудня 2015р.

Постановою затверджено Порядок забезпечення прозорості у видобувних галузях і визначає механізм збору та поширення інформації про загальнодержавні і місцеві податки і збори та інші платежі, а також загальну інформацію по видобувним галузям, у т.ч. інформацію про господарську діяльність, необхідну для забезпечення прозорості у видобувних галузях та підготовки звіту згідно вимогам Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях.

Міністерство енергетики та вугільної промисловості визначено відповідальним за підготовку звіту згідно з вимогами Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. За 2014р. звіт готується у 2016р. і охоплює нафтогазову, вугільну, залізорудну та інші галузі. Надалі звіт готується щорічно.

Зміни податкового законодавства у сфері газовидобутку.

Починаючи з другого півріччя 2014р. уряд України почав збільшувати податкове навантаження (ставки рентних платежів⁵⁹) для компаній, що видобувають природний газ. (таблиця «*Ставки плати за користування надрами (рентні платежі) на видобуток природного газу на материковій частині України*»).

Результат ініціатив **уряду щодо збільшення податкового навантаження призвів минулого року до⁶⁰:**

- ✓ втрати стимулу проводити технічну модернізацію газових родовищ;
- ✓ призупинення роботи на родовищах зі складними геологічними умовами та переоцінки доцільності розробки інших родовищ;
- ✓ зведення до нуля інвестицій у розробку і буріння свердловин;
- ✓ «заморозки» проектів по видобутку природного газу, що супроводжується відтоком капіталу (у 2015р. в Україні завершили участь у проектах такі великі видобувні компанії, як *Shell, Chevron*);
- ✓ згортання інвестиційних програм через зниження рентабельності бізнесу;
- ✓ необхідності закуповувати більше імпортного ресурсу;
- ✓ погіршення платіжного балансу;
- ✓ зменшення бурових робіт, що призводить до звільнення робітників і технічного персоналу, оскільки у компанії падають доходи і, відповідно, зменшується бюджет, що не дає можливості погашати зобов'язання по з/п.

Зрозумівши усі недоліки існуючої податкової політики, лише наприкінці грудня 2015р. були внесені зміни до податкового законодавства. **Згідно з ЗУ «Про Державний бюджет України на 2016 рік» №928-VIII від 25 грудня 2015р.** з січня 2016р. до приватних компаній будуть застосовувати ставки рентних платежів за користування надрами у розмірі 14% за видобуток газу з покладів понад 5 тис. м, 29% – за видобуток газу з покладів до 5 тис. м. 70-ти-% ставка податку продовжить застосовуватися відносно компаній, що працюють за договорами про спільну діяльність. **Повернення до ставок, що діяли до 2015р. можуть стимулювати компанії активніше інвестувати у видобуток і нарощувати обсяги видобутих запасів.**

Поряд з прийнятими документами, протягом року була підготовлена низка проектів законів з метою удосконалення функціонування газового сектору:

- ✓ **проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення деяких аспектів нафтогазової галузі» №3096 від 15.09.2015р.;**
- ✓ **проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо користування нафтогазоносними надрами» №3042 від 4.09.2015р.**

⁵⁹ Рентна плата стягується з обсягу видобутої сировини в момент вилучення її з надр і обчислюється у відсотках від проектної валової виручки, отриманої від продажу вуглеводнів (найчастіше, у майбутньому).

⁶⁰ Беззаперечним є той факт, що такі кроки зумовлені економічним спадом та дефіцитом дохідної частини бюджету і направлені на наповнення бюджету.

Ставки плати за користування надрами (рентні платежі) на видобуток природного газу на материковій частині України

	24.05.12 ⁶¹	27.03.14 ⁶²	31.07.14 ⁶³	28.12.14 ⁶⁴	02.02.15 ⁶⁵	25.12.2015 ⁶⁶
Природний газ для потреб населення, видобутий на глибині до 5 тис. м	20	20	20	20	70	50**
Природний газ для потреб населення видобутий на глибині понад 5 тис. м	14	14	14	14	14	14
Природний газ видобутий на глибині до 5 тис. м	17	28	55	55	55	29
Природний газ видобутий на глибині понад 5 тис. м	9	15	28	28	28	14
Природний газ, видобутий під час виконання договорів про СД	-	-	-	70*	70*	70
Коефіцієнт ставки до природного газу видобутого зі свердловин введених після 1 серпня 2014р. (протягом 2-х років з дати внесення таких свердловин до реєстру)	-	-	0,55	-	0,55	

* Вступає в силу з 1 липня 2015р. Одночасно у I та II кварталах 2015р. ставки на газ, що видобувається під час виконання договорів про СД встановлювалася на рівні 60% та 65% відповідно.

** ВРУ знизила ренту при видобутку газу ПАТ «Укргазвидобування» з 70 до 50% на період з 1 квітня по 31 грудня 2016р.

Ринок нафти та нафтопродуктів

Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження переліку товарів, митне оформлення яких здійснюється Енергетичною митницею Державної фіскальної служби України» №448 від 20 квітня 2015р.

Даним документом планується спочатку на два місяці урізати повноваження Енергетичної митниці, а у подальшому зовсім її ліквідувати. У документі зазначається: залишити за Енергомитницею тільки трубопровідний транспорт, газ і електрику. А нафтопродукти передати обласним митницям. Різниця між Енергетичною митницею та обласними митницями полягає в тому, що перша володіє всією необхідною інформацією для здійснення повноцінного контролю над рухом енергоресурсів по всій Україні. При такому контролі неможливо організувати розірваний транзит, давальницькі схеми.

Постанова НКРЕКП №1836 від 25 червня 2015р. (набрала чинності 1 липня 2015р.)

Відповідно до ЗУ «Про природні монополії» та Указу Президента України від 10 вересня 2014р. №715 «Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» та Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти

⁶¹ ЗУ № 4834-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм», вступив у силу 1.07.2012р. Закон передбачав скасування рентної плати за газ з 1 січня 2013р. і злиття її з платою за користування надрами.

⁶² ЗУ № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні».

⁶³ ЗУ № 1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів».

⁶⁴ ЗУ №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи».

⁶⁵ ЗУ № 2213-VIII «Про внесення змін до статті 165 і 252 Податкового кодексу України».

⁶⁶ ЗУ №928-VIII «Про Державний бюджет України на 2016 рік».

територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти, затвердженої постановою НКРЕ від 30 липня 1999р. № 993, НКРЕКП постановила:

- **Встановити ПАТ «Укртранснафта» тарифи на транспортування нафти магістральними трубопроводами для споживачів України залежно від маршруту.** Загалом тарифи на транспортування нафти виросли у 3,8-7,5 раз.

Одним з чинників такого зростання тарифів є застосування встановленого законодавством коригуючого коефіцієнта до ставки рентної плати у розмірі \$0,56, що стягується за кожен тону нафти, що транспортується. Встановлений законодавством коригуючий коефіцієнт і неефективність чинної Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами не враховувала сегментарно розподіл витрат підприємства і призводила до їх перерозподілу між маршрутами транспортування і не дозволяла підприємству забезпечувати прибуткове функціонування маршрутів транспортування нафти на НПЗ України.

Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження плану комплексних планових заходів державного нагляду (контролю) органів державного нагляду (контролю) на 2016 рік» №1553 від 30 листопада 2015р

Документ зобов'язує контролюючі органи проводити одну спільну комплексну перевірку бізнесу раз на рік, з метою продовження політики з дерегуляції бізнесу та зменшення на нього тиску з боку різноманітних контролюючих органів.

Таке рішення має свій позитив для бізнесу, але не для ринку нафтопродуктів. Мораторій на перевірки ринку нафтопродуктів діє від 1 серпня 2014р. (вважалося, що заборона буде тимчасовою, але вона була продовжена до липня 2015р. Сьогодні звучать пропозиції зберегти статус-кво не тільки до кінця 2016р., але й до 2019р.). **Даний мораторій може призвести до ще більшої тінізації ринку.** У підсумку страждає споживач, щодо якого держава порушує його конституційне право на якість продукції (ст. 42 КУ «*держава захищає права споживачів і здійснює контроль якості та безпеки продукції*»).

До того ж, сьогодні не визначено орган ринкового нагляду, який контролює виконання Технічного регламенту про вимоги до автомобільного бензину, дизельного, суднового та котельного палива.

ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909-VIII від 24 грудня 2015р.

Документом запроваджується системи електронного адміністрування реалізації пального⁶⁷:

- введення акцизної накладної, як обов'язкового електронного документу, який складатиметься при здійсненні всіх операцій з реалізації пального на внутрішньому ринку;
- унеможливлення випадків реалізації на АЗС не облікованих обсягів пального, з яких не сплачений акцизний податок;
- збільшення ставок акцизного податку на пальне на 13%.

⁶⁷ Дана ініціатива має зробити практично неможливим виробництво фальсифікату і торгівлі контрабандою.

ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» №514-VIII від 4 червня 2015р. (набув чинності 16 липня 2015р.).

Закон вносить зміни до законів України «Про альтернативні види палива», «Про електроенергетику» та «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

- Побутовому споживачеві надається право на встановлення у своєму приватному домогосподарстві генеруючої установки, призначеної для виробництва е/е з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру, величина встановленої потужності якої не перевищує 30 кВт.
- «Зелений тариф» на е/е, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств, встановлюється єдиним для кожного виду альтернативного джерела енергії.
- Скасовується використання тарифного коефіцієнта, який застосовується для пікового періоду часу, під час формування «зеленого тарифу» для суб'єктів господарювання, які виробляють е/е з енергії сонячного випромінювання, геотермальної енергії для приватних домогосподарств, які виробляють е/е з енергії сонячного випромінювання, енергії вітру, для суб'єктів господарювання, які експлуатують мікро-, міні - або малі ГЕС.
- Вводяться коефіцієнти «зеленого тарифу» для е/е, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані на дахах та/або фасадах будинків, будівель та споруд без обмеження величини встановленої потужності.
- ✓ Скасування пільг щодо приєднання об'єктів електроенергетики, що здійснюють виробництво е/е з альтернативних джерел.
- ✓ Скасування вимоги щодо місцевої складової як такої, що суперечить вимогам міжнародних договорів, ратифікованих Україною.
- ✓ Встановлення розмірів винагороди у вигляді надбавки до «зеленого тарифу» за використання складових українського виробництва при проектуванні і будівництві об'єктів енергетики на альтернативних джерелах енергії тощо.

Проект ЗУ «Про ринок електроенергії в Україні» (презентовано Міністерством енергетики та вугільної промисловості **3 липня 2015р.**)

Документ спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики – Третього енергетичного пакету ЄС, а саме: Директиви 2009/72/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС; Регламенту (ЄС) 714/2009 про умови доступу до мереж транспортування електричної енергії; Директиви 2005/89/ЄС стосовно заходів для забезпечення безпеки інвестування до системи електропостачання та інфраструктури.

Основною метою законопроекту є забезпечення надійного та безпечного постачання е/е споживачам з урахуванням інтересів споживачів, мінімізації витрат на послуги постачання е/е, шляхом визначення на законодавчому рівні організаційної структури та принципів функціонування ринку е/е, основних засад та передумов його реформування.

Документом вводяться наступні сегменти ринку:

- ✓ **Двосторонні (прямі) договори купівлі/продажу е/е** формують

систему відносин учасників ринку – передавальних і розподільчих підприємств. Суб'єкти ринку двосторонніх договорів – виробник, постачальник, розподільче підприємство, оператор системи, кінцевий покупець е/е і трейдер. Двосторонні договори мають покривати основний обсяг купівлі-продажу е/е. Причому регулятор, не матиме права втручатися в ціноутворення та інші взаємовідносини сторін таких договорів.

- ✓ **Ринок на добу вперед** працює за принципом біржі. Цей ринок, а також **внутрішній добовий ринок**⁶⁸ дають цінові сигнали учасникам ринку, у т. ч. ринку двосторонніх договорів, покриває короткострокові потреби, забезпечує альтернативний доступ на ринок для тих, хто не уклав двосторонні контракти, тимчасово покриває виробництво генерації, яка виходить з роботи. Він дозволяє підвищити ефективність графіка виробництва, виключає, у т.ч і фінансові ризики для контрагентів, зменшує дисбаланс на ринку.
- ✓ На **балансуючому ринку** оператор системи передачі планує роботу Об'єднаної енергосистеми України на наступну добу. Він балансує покупку і продаж е/е з метою врегулювання небалансу е/е сторін, що відповідають за баланс. Суб'єкти балансуючого ринку – виробники е/е, гарантовані покупці е/е за зеленим тарифом, оператори системи передачі, адміністратор розрахунків і споживачів, але за умови, що вони отримали статус учасника ринку і стали стороною, відповідальною за баланс е/е.
- ✓ **Ринок допоміжних послуг**: тут оператор системи передачі купує допоміжні послуги для забезпечення стійкої і надійної роботи енергетичної системи України. Учасники цього ринку – оператор системи передачі, а постачальники допоміжних послуг – виробники, постачальники і споживачі.

Стосовно питання монополізації на ринку, то відповідно до проекту та вимог Третього енергетичного пакету, **будуть утворені два підприємства: мережева компанія (електророзподільча компанія) і постачальник за регульованим тарифом (енергопостачальник).**

Проект ЗУ «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг» №2966 від 15 липня 2015р. (доопрацьований).

Мета проекту Закону – визначення правових засад державного регулювання в енергетиці та засад діяльності НКРЕКП, які мають бути спрямовані на забезпечення ефективного впливу держави на діяльність суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на суміжних ринках у сфері енергетики, створення його чітких і зрозумілих рамок їх діяльності.

Завдання документу – створення передумов сталості державного регулюючого впливу на діяльність суб'єктів природних монополій у сфері енергетики через рішення НКРЕКП, що дозволить уникнути різких коливань в умовах господарювання суб'єктів, діяльність яких регулюється НКРЕКП, зробіть таку діяльність прогнозованою на більш тривалий термін, що є одним з основних важелів для ефективного функціонування енергетики, забезпечення енергетичної безпеки та досягнення балансу інтересів споживачів, суб'єктів господарювання у сфері енергетики і держави.

⁶⁸ Мета внутрішньодобового ринку – уточнення торгівельних позицій учасників безпосередньо у добі фізичної поставки задля зменшення відхилень фактичного виробництва/споживання від заявленого на ринку «на добу наперед».

Проект Наказу Міненерговугілля «Про затвердження Кодексу електричних мереж» (оприлюднено 17 липня 2015р.)

Кодекс розроблений відповідно до законодавства України та Директив ЄС, що визначені Договором про заснування Енергетичного Співтовариства, зобов'язання щодо виконання яких прийнято Україною (Директива 2009/72/ЄС, Директива 2005/89/ЄС та Регламент ЄС №714/2009), та встановлює базові системні вимоги, спрямовані на забезпечення надійного функціонування і розвитку об'єднаної енергетичної системи України в сучасних умовах.

Кодекс розробляється з метою врегулювання взаємовідносин Системного оператора, електропередавального підприємства (Оператор магістральних мереж), електророзподільних підприємств (Оператори розподільних мереж), виробників та споживачів е/е щодо оперативного-технологічного управління об'єднаною енергетичною системою (ОЕС) України, її розвитку, експлуатації обладнання, доступу та приєднання до електричних мереж.

28.12.15р Міненерговугілля України, Міністерство економіки Молдови та Міністерство економіки, торгівлі та ділового середовища Румунії підписали додаткову угоду щодо продовження фінансування проекту дослідження можливості синхронного об'єднання української і молдовської енергосистем з континентальною європейською енергосистемою *ENTSO-E*. Робота над даним дослідженням триватиме до 30 вересня 2016р.

Синхронне об'єднання української та молдовської енергосистем з *ENTSO-E* передбачає попередню оцінку рівня імплементації технічних експлуатаційних стандартів *ENTSO-E* в українській та молдовській енергосистемах, аналіз розбіжностей у відповідному законодавстві в галузі енергетики України, Молдови та країн ЄС.

Нагадаємо, у 2015р. Україна приступила до активізації лібералізації енергоринку⁶⁹. **Налагодження паралельної роботи з енергосистемою Європи дозволить значно підвищити ефективність і надійність роботи ОЕС України, налагодити експорт е/е в Європу**, у т.ч. за рахунок збільшення виробництва більш дешевою і чистої енергії українських АЕС. Розширення синхронної зони *ENTSO-E* за рахунок приєднання ОЕС України є складовою забезпечення інтеграції ринків е/е України у внутрішній енергетичний ринок ЄС, що включає 41 системного оператора і 34 країни-учасниці⁷⁰.

Енергоефективність

Не дивлячись на те, що саме енергоефективність може стати локомотивом відродження української економіки, за перші 23 роки незалежності України питання про зменшення та ефективність споживання енергії, а також енергозбереження майже не ставилися на порядку денному.

Натомість, починаючи з кінця 2014р. і по сьогодні уряд країни зробив чималі кроки на шляху формування енергоефективного суспільства. «Програма

⁶⁹ **Повна інтеграція з європейської енергосистемою *ENTSO-E* передбачається після 2020р.**

⁷⁰ Домовленість про це зафіксована в Меморандумі між Україною та ЄС про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі, укладеному 1 грудня 2005р.

енергоефективності» розпочалася у жовтні 2014р., на яку урядом було передбачено 343 млн. грн. (врізка «Кредитування програми енергоефективності»):

1. **Стимулювання населення до встановлення «негазових» (твердопаливного або електричного) котлів (діє з 15 жовтня 2014р.)** Через державні банки особа може оформити кредит на придбання котла з відшкодуванням частини його вартості. Держава повертає 20% суми кредиту, але не більше 5 тис. грн. Передбачено 47,6 млн. грн.
2. **Поширення механізму на ОСББ (ЖБК) та індивідуальні будинки для утеплення житла (діє з 8 квітня 2015р.):**
  - Механізм поширюється на утеплення будинків, заміну вікон, прилади обліку теплової енергії для індивідуального житлового фонду. На ці цілі була передбачена компенсація у розмірі 30%, але не більше 10 тис. грн. Передбачено 198 млн. грн.
  - Механізм поширюється на компенсацію покупки енергоефективного обладнання і матеріалів ОСББ у розмірі 40%, але не більше 10 тис. грн. на 1 квартиру. Передбачено 97,9 млн. грн.

Кредитування програми енергоефективності

За попередніми даними, у 2015р. в цілому в рамках «енергоефективної програми» банки видали майже 85 000 кредитів на суму 1,3 млрд. грн. З цієї суми 77% (1 млрд. грн.) складають кредити на придбання енергозберігаючого обладнання і матеріалів (65 000 кредитів), майже 15 000 – на покупку твердопаливних котлів – на суму майже 300 млн. грн. (23%).

Основну частину кредитів – на 1,1 млрд. грн. – видав Ощадбанк, куди звернулося близько 62 000 осіб. Укргазбанк видав майже 14 000 кредитів на суму 235 млн. грн. Така різниця пояснюється відносно кращими умовами кредитування⁷¹. Хоча ставки за кредитами є доволі високими – від 23,5% річних⁷² – і такий проект навряд можна назвати соціальним.

Для посилення ефекту і кількості виданих кредитів уряд вирішив включити в «енергоефективну програму» осіб, які отримують субсидії. Таким громадянам держава компенсуватиме 70% від обсягу кредиту. З 1,3 млрд. грн. кредитів одержувачам субсидій видано кредитів на суму майже 200 млн. грн (15%).

Розпорядження КМ України «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року» № 1228-р від 25 листопада 2015р.⁷³

Здійснення заходів у рамках впровадження Національного плану має дозволити досягти енергозбереження до 2020р. – на рівні 9% кінцевого внутрішнього енергоспоживання за період 2005-2009рр. Також, передбачається досягнення проміжного показника енергозбереження у 2017р. на рівні 5%. Переважний внесок за потенціалом енергетичного заощадження по частках сектора покладають на побутовий сектор. Обсяг необхідних для реалізації Плану інвестицій – €35 млрд.

⁷¹ У програмі брали участь з державні Ощадбанк, Укргазбанк, Укресімбанк.

⁷² Більш доречною була б ставка на рівні 10-12% річних.

⁷³ Національний план розроблений на основі Національного плану дій з енергоефективності, розробленого для Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства, відповідно до вимог Директив (2006/32/ЄС, 2010/31/ЄС, 2010/30/ЄС, 2006/32/ЄС).

Висновки

Енергетичний сектор України у 2015р. продовжив кардинально змінюватися як під впливом військової агресії Росії на Донбасі, так і в результаті ініціювання та здійснення реформ, реалізація яких відкладалася останні два десятиліття. **Минулий рік відзначився як низкою здобутків, так і втраченими можливостями:**

1. Україна змогла досягти значних успіхів з диверсифікації постачань природного газу, що дозволило суттєво скоротити частку російського імпорту, знизивши його до 35,7%. Натомість, Україна залишалася залежною від поставок інших енергоресурсів сусідньої держави, закупаючи необхідне для вітчизняних ТЕС вугілля, паливо для ядерних реакторів, а також електроенергію.
2. Найбільшою невдачею 2015 року стала втрата значної частини вугільних родовищ та шахт Донецької та Луганської областей, що видобували антрацитові марки вугілля: значна їх частина залишилася на непідконтрольній Україні території, частина – затоплена, а решта – зруйнована. Це зумовило необхідність імпорту вугілля з Росії (порівняно з цінами інших країн, вугілля з Росії є більш «фінансово прийнятним»), частка якого склала більше 56%.
3. Україна, намагаючись позбавитися енергетичної залежності від Росії, розпочала її зниження у секторі ядерної енергетики. Зокрема, Україна у вересні 2015р. розірвала договір на добудову енергоблоків №3,4 Хмельницької АЕС, а також здійснила поставку однієї партії ядерного палива виробництва американської компанії *Westinghouse*.
4. У 2015р. значні зміни відбулися у секторі вітчизняного газовидобутку. Намагаючись збільшити дохідну частину державного бюджету, уряд ініціював підвищення рентних ставок на видобуток природного газу до 55-70% для приватних і державної компанії, тим самим давши можливість дестабілізувати сектор газовидобутку, що призвело до скорочення видобутку природного газу на 3% порівняно з 2014р. Натомість, КМ України та ВР України були усвідомлені прорахунки, після чого послудовало внесення змін до законодавства щодо зниження рентних ставок до рівня, що діяли у першій половині 2014р.
5. Неприятливий інвестиційний клімат призвів до невдачі у пошуку партнерів для оренди української ГТС, що передбачено законодавством України. Наразі американські та європейські інвестори ігнорують пропозиції України з інвестування та модернізації ГТС, не дивлячись на те, що значущість останньої у 2015р. підвищилася, про що свідчать показники транзиту природного газу територією України.
6. Позитивним кроком 2015р. стало продовження програми з енергоефективності шляхом стимулювання населення до встановлення «негазових» котлів, а також утеплення будинків та проведення тепломодернізації багатопверхівок. Проте дану програму не можна назвати соціальним проектом, а скоріш фінансовим з боку державних банків, котрі надавали кредити під близько 25% річних.

7. Найбільш «болючим» для населення стало підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги. Цей крок був направлений на забезпечення повного відшкодування собівартості енергетичних ресурсів із одночасним збільшенням асигнувань на програми соціального захисту, оскільки діючі тарифи не відповідають доходам українських громадян. Не дивлячись на запровадження програми надання субсидій, котра охопила 5,2 млн. домогосподарств з виплатами у 2 млрд. грн (у Бюджеті-2015 передбачалося виділити 24 млрд. грн.), значна частина коштів була використана для підтримки і дотацій НАК «Нафтогаз України» та ТКЕ.
8. Упродовж 2015р. було прийнято законодавство, що спрямоване на імплементацію європейських норм та стандартів становлення конкурентного енергетичного сектору. Однак, ухвалення ЗУ «Про ринок природного газу» поки не може сприяти створенню конкуренції на ринку природного газу, оскільки у кожному регіоні країни досі діють монополісти – облгази.
9. Головним «провалом» 2015р. стала відсутність закону про регулятор у секторі енергетики – НКРЕКП. Проблемою при ухваленні даного документу є відсутність домовленостей між Президентом, КМ України та ВР України про те, яким чином будуть обиратися члени Комісії та Голова.
10. Невиконаним залишилося рішення РНБО від 6 травня 2015р. щодо утвердження нової версії Енергетичної стратегії України.

Основними цілями і завданнями державної політики у сфері енергетики на 2016р. залишаються:

- ✓ Прийняття та імплементація належного законодавства, спрямованого на імплементацію в Україні директив та регламентів ЄС відповідно до членства України в Договорі про заснування Енергетичного Співтовариства.
- ✓ Забезпечення прозорості та передбачуваності державної політики, що стимулюватиме іноземних інвесторів до вкладення капіталів у енергетичний сектор України.
- ✓ Посилення відповідальності органів влади та суб'єктів господарювання.

Сьогодні в Україні відсутній єдиний центр вироблення, прийняття та реалізації стратегічних рішень в енергетичній політиці держави. КМ України, комітет ВР України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки, НКРЕКП, РНБО, Рада оптового ринку електроенергії, державні та приватні компанії-монополісти – усі вони більшою чи меншою мірою дублюють функції один одного (при цьому перебуваючи іноді у протиріччях), що не дає можливості забезпечити баланс інтересів між учасниками галузі, енергетиками та споживачами.

- ✓ Розробка стратегії модернізації енергосистеми та її ефективна імплементація, продовження диверсифікації джерел постачання енергоносіїв, а також створення стратегічного енергетичного резерву⁷⁴.
- ✓ Забезпечення енергетичної самодостатності шляхом зменшення залежності від імпорту енергоносіїв через стимулювання власного видобутку паливно-енергетичних ресурсів (головним чином, природного газу та вугілля).

⁷⁴ У жовтні 2012р. Україна приєдналася до рішення Ради міністрів Енергетичного співтовариства D/2012/03/MC-EnC з виконання Директиви 2009/119/ЄС Європейського парламенту та Ради про створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів, чим зобов'язала себе до 1 січня 2023р. сформувати постійний резерв: на 90 днів середньодобового імпорту або на 61-денне споживання при звичайному рівні попиту, якщо цей показник вищий.

-
- ✓ Формування енергоефективної свідомості громадян України шляхом подальшого скорочення споживання традиційних видів палива та переходу на енергозберігаючі технології.

Додаток №1**Баланс природного газу по Україні у 2015р.⁷⁵**

Показники	млрд. куб. м		
	план	факт	+/-
Ресурси природного газу, загалом	47,592	110,642	63,050
Видобуток, всього	20,204	19,896	-0,309
Надходження, всього	17,697	83,548	65,851
Для України	18,086	16,454	-1,632
- у т.ч. російський газ (ВАТ «Газпром»)	6,815	6,140	-0,675
- інші	10,882	10,314	-0,568
Газ для транзиту територією України	0,000	67,084	67,084
- ВАТ «Газпром»	0,000	67,084	67,084
Відбір газу з ПСГ	9,690	6,969	-2,721
ПАТ «Укртрансгаз»	9,690	6,969	-2,721
Відбір (-) з ГТС	0,000	-0,229	0,000
- ПАТ «Укртрансгаз»	0,000	-0,229	0,000
Надходження для України, всього	18,086	16,454	-1,632
Ресурс газу України, всього	47,095	42,982	-4,114

Додаток №2**Аналіз виробничої діяльності НПЗ України у 2015р., тис т⁷⁶**

Показники	2015р.	2014р.	2015р. до 2014р. %
Дрогобицький НПЗ			
Поставки нафти, загалом	315,0	377,5	83,4
У т.ч. Україна	315,0	377,5	83,4
Переробка нафти	0,0	0,0	
Простій, діб	365	365	
Надвірнянський НПЗ			
Поставки нафти, загалом	101,2	111,5	90,8
у т.ч. Україна	101,2	111,5	90,8
Переробка нафти	0,0	0,0	0,0
Простій, діб	365'	365	
Загалом по НПЗ			
Поставки нафти, загалом	416,2	2173,5	19,1
- Україна	416,2	1868,3	22,3
- Імпорт, загалом	0,0	305,2	0,0
Поставка вакуумного газойля	0,0	15,5	0,0
Поставка газового конденсату	0,0	1,5	0,0
Загалом	416,2	2190,5	19,0
Переробка нафти	0,0	2293,1	0,0
Простій, діб	1460	1405	103,9
Шебелинський ГПЗ			
Поставки газ. конденсату, загалом	472,6	480,2	98,4
- Україна	472,6	480,2	98,4
Переробка газ. конденсату	472,6	480,2	98,4
Виробництво:			
- бензин	177,3	205,8	86,2
- дизельне пальне	108,7	118,5	91,7
- мазут	55,2	53,9	102,4
Використання потужностей, %	47,0	48,0	
Загалом по Україні			

⁷⁵ Энергобизнес: Еженедельный информационно-аналитический журнал - №3, 19 января 2016г.

⁷⁶ Так само

Поставки нафти, загалом	416,2	2173,5	19,1
- Україна	416,2	1868,3	22,3
Імпорт, загалом	0,0	305,2	0,0
Поставка газового конденсата	472,6	481,7	98,1
Загалом нафта і газ. конденсат	888,8	2655,2	33,5
Поставка вакуумного газойля	0,0	15,5	0,0
Загалом	888,8	2670,7	33,3
Переробка нафти	472,6	2773,3	17,0
Виробництво:			
- бензин	177,3	586,8	30,2
- дизельне пальне	108,7	566,1	19,2
- мазут	55,2	380,2	14,5

Додаток №3

Інвестиційні проекти в атомній енергетиці на 2015р.

Мета	Вартість	Джерела фінансування	Ефект
«Комплексна (зведена) програма підвищення рівня безпеки» АЕС			
Підвищення безпеки та виконання постфукусівських заходів на енергоблоках (окрім тих, де реалізується програма продовження ресурсу)	Станом на 1.01.2015р. – €1,4 млрд.	Тариф на відпуск е/е, встановлений Енергоатому, та кредитні кошти ЄБРР та Євроатом (€600 млн. за ставкою по кредиту LIBOR – 1%)	Підвищення рівня безпеки енергоблоків українських АЕС до найвищих європейських стандартів
Добудова енергоблоків №3 та №4 Хмельницької АЕС			
Збільшення виробничих потужностей атомної генерації	Орієнтована вартість – €5 млрд.	Тариф на залучення інвестицій, у т.ч. від реалізації проекту «Енергетичний міст «Україна-Європейський Союз»	Збереження у майбутньому виробничого потенціалу атомної генерації, на частку якою припадає не менше половини усієї е/е, яка споживається в Україні.
Проектування та будівництво ЦСВЯП			
Створення належних умов для тривалого та безпечного зберігання ВЯП.	Вартість будівництва – \$300 млн.	Тариф	Наявність ЦСВЯП дозволить ДП «НАЕК «Енергоатом» заощадити близько \$200 млн. щорічно, які сплачує Росії.
Впровадження комплексних ліній з переробки радіоактивних відходів (РАВ)			
Будівництво комплексних ліній з переробки РАВ на 4-х українських АЕС	Вартість впровадження – 2,012 млрд. грн.	Тариф, програма технічної допомоги ЄС TACIS (близько 200 млн. грн.)	Скорочення обсягів накопичення РАВ.
Завершення будівництва Ташлицької ГАЕС			
Виведення Ташлицької ГАЕС на повну проектну потужність (наразі працює 2 з 6 передбачених проектом гідроагрегатів)	Орієнтована вартість – 8,470 млрд. грн.	Тариф, кошти Державного бюджету України	Покриття дефіциту високоманеврових генеруючих потужностей та створення аварійного резерву потужностей для виробництва е/е у період піків її споживання.
Підвищення встановленої потужності енергоблоків АЕС ВВЕР-1000 до 104%			
Збільшення виробництва е/е на енергоблоках ВВЕР-1000 на 4%. Реалізація проекту буде мати сенс лише після усунення усіх існуючих обмежень видачі потужності АЕС	Загальна вартість робіт на 8 енергоблоках ВВЕР-1000 – 1,026 млрд. грн.	Тариф	Додатковий очікуваний відпуск е/е – 2, 4 млрд. кВт/г, що забезпечить додатковий щорічний дохід Компанії (НАЕК «Енергоатом» на 742 млн. грн. ⁷⁷)

⁷⁷ За діючого для НАЕК «Енергоатом» тарифу на відпуск е/е у 42,21 коп. за 1 кВт/г без ПДВ.

Додаток №4**Видобуток вугілля підприємствами України у 2014/2015рр.⁷⁸**

Підприємство	2014р.	2015р.	Зміна, %
ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля»	18 917,3	18 832,9	-0,4
ПАТ «ш/у Покровське»	5 187,6	4 353,3	-16,1
ТОВ «Добропіллявугілля»	2 691,4	2 428,4	-9,8
ДП «Львіввугілля»	1 622,2	1 754,4	8,1
ТОВ «Краснолиманська»	1 064,5	1 747,3	64,1
ТОВ «ДТЕК Свердловантрацит»	4 869,5	1 772,8	-63,6
ТОВ «ДТЕК Ровенькиантрацит»	5 172,8	1 551,5	-70,0
ДП Селідоввугілля	1 283,9	1 248,1	-2,8
ТОВ «ДТЕК Комсомолець Донбасу»	2 540,8	1 218,8	-52,0
ТДВ «Шахта Білозерська»	773,ю2	910,6	17,8
ДП «Краснолиманська»	929,2	641,7	-30,9
ДП ш/у «Південнодонбаське №1»	890,0	691,2	-22,3
ПАТ «Лисичанськвугілля»	643,5	545,8	-15,2
ДП «Красноармійськвугілля»	648,5	406,6	-37,3
ДП «Первомайськвугілля»	352,0	366,8	4,2
ДП «Південнодонбаська №3»	721,0	350,6	-51,4
ДП «Дзержинськвугілля»	341,9	266,7	-22,0
ДП «Волиньвугілля»	291,3	235,9	-19,0
ПАТ ш. «Надія»	194,0	228,2	17,6
ПАТ «Укрвуглебуд»	225,3	104,4	-53,7
ДП «Луганськвугілля»	1 115,1	96,9	-91,3
ДП «Нововолинська №1»	---	7,3	---
ПАТ «Краснодонвугілля»	3 157,3	---	---
ДП «Макіїввугілля»	1 607,3	---	---
ДП «Антрацит»	1 304,9	---	---
ЛАП ш. «Жданівська»	1 180,4	---	---
ПАТ ш/у «Донбасс»	1 169,3	---	---
ПАТ ш. «ім. Засядько»	1 090,5	---	---
ДП «Торезантрацит»	908,4	---	---
ДП «Донбассантрацит»	784,4	---	---
ДП «ДВЕК»	667,8	---	---
ДП «Шахтарськантрацит»	649,0	---	---
ДП «Сніжнеантрацит»	594,0	---	---
ДП «Артемвугілля»	357,5	---	---
ДП «Орджонікідзевугілля»	340,8	---	---
ПАТ ш.«Білореченська»	259,5	---	---
Загалом	64 995,3	39 759,1	-38,8

⁷⁸ Джерело: <http://delo.ua/business/v-2015-godu-dobycha-uglja-uvelichilas-tolko-vo-lvovskoj-oblasti-310272/>